

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

I följd af utgifvarinnans sjukdom, utgifves detta häfte
i ett dubbelnummer för september—oktober.

DAGNY

MÅNADSBLAD FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVET AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

SEPTEMBER—OKTOBER 1887.

INNEHÅLL:

Cecilia Holmberg. Anna Maria Lenngren och hennes betydelse för den
nutida kvinnoverlden.

Agnar. Kvinnoöden. I.

F. S. Ernst Ahlgrens nya arbete. (Fru Marianne.)

Selma Lagerlöf. På slottsaltanen I. II. Poem.

Robinson. Två presterliga uttalanden i kvinnofrågan. Forts. och slut.

St—. Jenny Rossander †. Minnessång.

Esselde. Ett ord om fru Lenngrens frändskap med Molière.

Esselde. Företeelser på sedlighetsfrågans område. P. A. Levin. Elisabeth
Grundtvig.

Fredrika-Bremer-Förbundets allmänna stipendiefond. Förberedande arbeten.

Praktisk välgörenhet. Federationens hjälpkassa.

S—e. Motståndare till kvinnorörelsen. En notis.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Drottning Victoria och kvinnorörelsen.

Bilagor:

1. Statistiken och stipendiesaken af *Esselde.*
4. Diskussion öfver Drägtreformföreningens modeller.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2,50.
För icke medlemmar » 4,00.

Kjellbergiska Skolan

!!X Y Z!!

Träsnideri-Mönster

i fornnordisk- och stjern- (= allmoge) stil. 10 olika ark franko mot Kr. 2: 10 i postanvisning. Profark franko mot 30 öre i frimärke.

Swen Dymling & Co.,
Göteborg.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser.

Aftonbladet:

- N:o 172. A. Mikroberna i luften.
- » » » Olja som sjöstillande medel.
- » » » Papperet och de dermed i samband stående industrigrenarna.
- » » » »Hur förhåller det sig hos oss med rösterna och röstbildningen?»
- » 174. I arbetarefrågan.
- » 175. Inflyttningen från landet till städerna.
- » 176. De dåliga tiderna och deras verkningar i Sverige.
- » » Diakoner.
- » 181. Astrofotografi.
- » 184. Explosionen å Vaxholms fästning.
- » » Ett amerikanskt Pompeji.
- » 207, 214, 221. A. H. W. Från gamla svenska länder.
- » » Bevillningstaxeringen i Göteborg.
- » 215. Hvaraf dö männen?
- » 220, 221. A. Hypnotismen.
- » 222. Festen för Henrik Ibsen.
- » 224. Henrik Ibsens tal.

Stockholms Dagblad:

- N:o 202. Lifförsäkringsrörelsen i Sverige.
- » 204, 221. Från Spanien. Det spanska köket.
- » 205. En qvinlig Salomo.
- » 211, 212. *Sacher Masoch*. Uppståndelsen.
- » 214. Leo Tolstoj.
- » » *v. H—m*. Bilder från Schweiz.
- » » Minnen af Wilhelm v. Braun.
- » 215, 216. *A.-Ch. Edgren-Leffler*. Sommarbild från Scheveningen.
- » 221. Legouvés memoirer.
- » » 228. *C. L.* Sommarlif.
- » 228. *H. H.* Från Algier.
- » 235, 249. *E. de Pressensé*. Frankrike år 1887.
- » 242, 248, 261. *C. L.* Konstakademiens utställning.
- » 249. *C. L.* Krönika.
- » » *Rolf Arpi*. Från Nordiska muséets isländska afdelning.
- » 253. Amerikanska författningens hundraårsjubileum.
- » 256. Literärt. *W. Rudin*. Evighetsvinkar.
- » » *Leo Tolstoj*. Oskyldigt dömd.
- » 250, 257. Från ett danskt höstmöte.
- » 257, 258. Svenska trädgårdsföreningens utställning.
- » 163. Henrik Ibsen.
- » » Henrik Ibsens tal i Stockholm.

Helsövännen:

- N:o 19. *E. L.* Kroppslig öfveranstängning och normal arbetsdag.

Helsingborgs Dagblad:

- N:o 181. Fru Emilie Flygare-Carlén.
- » 185. Svenska Turistföreningen.
- » » Högskola för tidningsmän.
- » 197. Proportionen mellan könen.

Anna Maria Lenngren

och hennes betydelse för den nutida kvinnoverlden.

Den tankegången, att en kvinna, för att vara »sant qvinlig», ej skall hysa några intressen för det lif, som rör sig *utom* hemmets fyra väggar, var för ej aflägsna tider mycket allmän i vårt land, synnerligast hos visst slags folk. Qvinnan skulle laga mat, damma, sy och lappa, se till att allt i huset var så rikligt och välförsedt som möjligt, samt tänka på, hur hon skulle vara sin man, sin »herre och man», som det ju hette, till behag. Ville hon ha någon andlig spis, ville hon t. ex. läsa, så hänvisades hon till kokboken eller psalmboken. Här gick gränsen; öfver denna fingo ej hennes tankar gå. Hvad skulle hon för öfrigt med tankar? Skulle hon nu också börja tänka på land och folk och lägga sig i hvad som icke rörde henne? — Hon skulle läsa in sina tankar i skafferiet och väfkammaren, och dermed basta. Eljes — sade man — miste hon den rätta »qvinliga doften». Och om man inte precis som mormonerna rent af proklamerade att »qvinnan var utan själ», så ville man åtminstone, att den smula själ man tillerkände henne skulle vara så vingklipt som möjligt. Man försökte alla sätt att uppnå detta mål och man lyckades också delvis blott allt för väl.

Ja, det var förr i världen, säger man. Men är denna uppfattning då nu alldeles bortsopad? Har ett sundare åskådnings-sätt rörande qvinnans uppgift i lifvet helt och hållet segrat?

Nej; ty utan att vilja förneka att ofvan antydda tänkesätt på många håll, ja, i vida kretsar på ett glädjande sätt tillbakaträngts, är det dock obestriddligt, att det hos en mängd människor ännu är härskande.

Som ett uttryck för detta vill jag anföra exempel, långt ifrån de enda, som skulle kunna framdragas. För ej länge sedan deltog en gift man i ett lifligt samspråk om qvinnofrågan och visade sig snart som dess motståndare. På alla de bevis, som uppställdes till försvar för saken genmälde han slutligen:

»Må så vara! Låt qvinnan då få komma in på kontor och banker och få äfven andra förvärfsgrenar sig upplåtna. Det har jag inte så mycket emot. Men hvad jag alltid skall bekämpa,

det är denna växande sträfvan att utveckla hos qvinnan en karaktär, en personlighet, hvilket, om det kunde lyckas, blefve en olycka både för henne själf och mannen.»

Här ett annat exempel från vårt broderland. I förordet till en norsk kokbok yttrar en mycket känd och uppburen professor vid Kristiania universitet, att till en lämplig utstyrsel för en ung frus arbetsrum hörde bredvid sybordet en vägghylla med ett par goda kokböcker, någon andaktsbok och litet lyrik.

Obestriddigt är, att ännu i dag mången med ovilja ser, att de skrankor man under tidernas lopp rest för qvinnan börja vackla och falla, och när man ej kan göra något annat deremot, tillgriper man hånet och gäckeriet. Man kan inte tänka sig en andligen intresserad qvinna utan med bläckiga fingrar och trasiga strumpor — naturligtvis blå — man tänker sig henne förläst och förvriden och oduglig för det verkliga lifvet — som man ju ofta ser förlästa män vara det! — och man citerar ofta nog följande verser som stöd för sina ord:

»Med läsning öd ej tiden bort —
Vårt kön så föga det behöfver,
Och skall du läsa, gör det kort,
Att säsen ej må fräsa öfver.

— — — — —
Försigtigt äfven undanvik
All brydsam forskning i gazetten.
Vårt hushåll är vår republik,
Vår politik är toaletten.

Blif vid din bågsöm, dina band,
Stick af ditt mönster emot rutan,
Och tro, mitt barn, att folk och land
Med Guds hjälp styras oss förutan.

När sig en qvinna nitisk ter
Att staters styrselsätt ransaka,
Gud vet, så tycks mig, att jag ser
En skäggbrodd skugga hennes haka.»

Och så känner man sig belåten; man har med dessa verser riktigt dräpt den fräcka nya tidens målsman, som vill, att äfven qvinnan skall »vara med», ej endast som köksa eller »behagets gudinna», utan just som en personlighet, en tänkande själfständig varelse, en utvecklad människa, som skall göra sin insats i arbetet för det helas framåtskridande och förbättring, vare sig inom hemmets helgedom eller inom större kretsar. Och man

är viss om, att ofvannämnda verser äro ovedersägliga, ty äro de ej uttalade af ett af Sveriges främsta snillen, hafva de ej en auktoritet, som nedslår alla invändningar?

Men hvem har då sagt eller skrivit dem? *Fru Lenngren*, — Anna Maria Lenngren — Sveriges främsta skaldinna, i kraft och begåfning jämgod med vårt lands förnämsta manliga snillen, en Leopolds, Kellgrens, Franzéns väninna och deras jämlike inom vittret.

Men då är hon ju just själf det starkaste beviset emot detta åskådningssätt?

Ja väl, ty fru Lenngren visar genom hela sitt lif, hela sin verksamhet det ohållbara uti den förvända tolkning hennes poem fått; hon visar huru väl det låter förena sig att vara en pligt-trogen, huslig hustru och matmor och att vara en upplyst, tänkande människa, en sinnrik skaldinna. Sjelf är hon en banbryterska för kvinnans frigörelse i Sverige. Och af huru bestående värde hennes dikter i och för sig må vara, är det dock själfva hennes verksamhet såsom en i det offentliga lifvet, med sitt vittra arbete ingripande kvinna, i samband med hennes tysta, husliga hemlif, som gifver henne den största betydelsen. Ingen har bättre än hon visat huru sann qvinlighet och religiositet väl kunna förenas med bildning och själfständig yttre verksamhet. Under hela sitt lif stred hon med sitt föredöme och sina dikter emot det förutnämnda trångbröstadet tänkesätt, som hon genom de anförda verserna, helt visst mot sin egen afsigt och önskan, gifvit ökad näring.

* * *

Den första dikt Anna Maria Lenngren som ung 17-årig flicka skref, har som bekant till öfverskrift »*Tekonseljen*» och är en skarp satir öfver den tomma andefattiga samtalstenen i qvinliga samkväm. Och lika träffande som den var på skaldinnans tid, är den utan tvifvel på många ställen ännu. Hon vänder sig i denna dikt till sitt kön, »det täcka könet»; tänk, säger hon, man bestrider dig förnuftet; det har blifvit satt i fråga af männen om du ens bör räknas bland människor! — och det kan, tyvärr, se ut, som om de skulle ha skäl för sitt påstående, ty dina dagliga tankar på idel bjäfs och grannlåt äro bevis på tomheten i din hjärna, och fattar du eld för något,

så — utestängd från gedigna intressen — sysslar du endast så mycket lifligare med icke oskyldiga, rent af förderfvande småting, med att häckla och svärta just dessa män, som hindrat luften från en friare och friskare verld att spela in i ditt trånga område.

Detta är hvad fru Lenngren vill säga i denna sin ungdomsdikt, och man har i första ögonblicket svårt att förena yttrandena här med de nyss anförda råden till Betti. Man måste erkänna, att man nästan får en känsla af sviken förväntan, då man här ser skaldinnan så att säga kapitulera och sträcka vapen för den rådande tidsandan; man frågar sig själf: hvad kan hafva förmått denna qvinna, som förefaller tillräckligt käck och upplyst att kunna trotsa de fördomsfullas dom, att sålunda bryta stafven öfver sig själf och sitt lifs arbete? Det är ej enda gången man ser henne så, emot sin bättre öfvertygelse, hvilken hon visade genom sitt lif i ord och gerning, skatta åt tidens smak, ty så bör man utan tvifvel uppfatta de flesta af hennes uttalanden i råden till Betti, skrifna som de äro vid en mera framskriden ålder, då ungdomens hänsynslöshet men ock dess uppriktighet fått gifva vika för fordringarna från en verld som ej älskade skarpa kanter; hon som så många andra fick således »ackomodera» sig; i hvarje fall är denna själfmotsägelse psykologiskt märklig, ehuru särskildt inom literaturhistorien ej ovanlig.

Mångt och mycket af råden till Betti har dock blifvit illa uttydt. Så varnar skaldinnan visserligen sina medsystrar för att gifva sig »ton af beläsen» eller att föra sin beläsenhet till torgs, men hon varnar dem ingalunda för att *vara* beläsna d. v. s. vara i besittning af bokligt vetande. Och om, säger en af hennes ypperste lefnadstecknare, professor Ljunggren, det sålunda heter »med läsning öd ej tiden bort» o. s. v., så säges dermed endast, att för qvinnan är ej boklig lärdom utan huslighet det förnämsta, men ej att kunskap och bildning äro henne ligkiltiga, ty strax derpå i samma dikt fordras af henne »ett odladt vett, en upplyst själ», något som ingen kan få genom att vara tanklös, likgiltig och okunnig.

Ännu har man ej sett, att verklig, sann bildning, ordet taget ej i betydelsen af endast ytliga minneskunskaper och s. k. sällskapstalanger, utan en sådan bildning, som väcker och värmer hjärtat, någonsin gjort en qvinna oqvinlig, men väl tvärtom, ty okunnighet förenas ofta med råhet, och om denna än kan vara bortslipad från ytan, så finnes den dock ofta i hjärtat och visar

sig då i själfva uppfattningen af lifvet och dess förhållanden, ej minst inom hemmets värld.

* * *

Fru Lenngren började, som bekant, tidigt sin literära verksamhet; som ung flicka skref hon redan en och annan dikt, men mest utmärkte hon sig som öfversättarinna; det var först efter sitt giftermål, som hon på fullt allvar började skriva visor och poemer, hvilka trycktes i den tidens enda egentligen vittra tidning, utgifven af Kellgren, och väckte allmänt uppseende.

Detta oakadt fruktade hon intet så mycket som offentligheten och var det något af sina »råd till Betti» hon själf följde, så var det just detta att ej gifva sig ton af beläsen. Som ung flicka hade hon känt som en boja sin samtids ogillande af kvinnans deltagande i lärda och vittra yrken; hon hade gisslat — ej de kvinnor, som tänka på mat och bestyr — utan dem som tänka *endast* på dylikt och som endast komma tillsammans för att häckla och sqvallra. I företalet till en öfversättning, tillägnad hertiginnan af Södermanland, yttrar hon frimodigt, att hon hoppades det »i en Gustaf den III:s upplysta tidehvarf denna fördom (ogillandet af kvinnans deltagande i »vittra öfningar») skall få sin bane, och äfven fruntimren vinna mera utrymme för själens förmögenheter än man velat unna dem».

Som gift kvinna blir det tydligen hennes ifriga omsorg att gifva sig sken af att *icke* vara literärt bildad; hon lade till och med an på att äfven i sällskap med kvinnor af hög och sann bildning antaga den möjligast enfaldiga uppsyn och säga dels ingenting, dels uteslutande hvardagligheter, — ett nytt bevis på själfmotsägelsen i hennes hållning, ett nytt drag af förunderlig tvetalan. Hon uppträder här ej i sin egen gestalt, hon tyckes låna drag af de kvinnor, som hon klandrar i sin visserligen ungdomliga men icke desto mindre utmanande dikt, den förutnämnda »Tekonseljen»; detta hennes yttre uppträdande kan i mina ögon ej betraktas som annat än en eftergift för tidens fördomar i likhet med hvad som gäller om en del af Betti-råden.

Såsom värdinna i eget hem, i kretsen af sina och sin mans vänner — alla bärande namn, som ännu sprida glans öfver Sveriges litteratur — var hon en annan. I denna förtroligt slutna krets var hon sig själf, enkel, hjärtlig, flärdlös, men spelande

qvick och rik på infall; det var just här inom hemmet, som fru Lenngren visade sig såsom den fina, sanna qvinnan. Sin lifserfarenhet vann hon aldrig genom resor eller mycken beröring med den yttre världen. Men genom hemmets fönster, så att säga, blickade hon ut öfver lifvet med vakna, skälmska blickar. För denna krets af allt hvad Sverige på den tiden egde af store författare, och hvars medelpunkt hon var, skrefs och upplästes hennes dikter innan de infördes i »Stockholmsposten», och säkert är, att hennes egen skaldegåfva genom detta umgänge och genom den mångfald af intressen för alla förhållanden inom samhället, som strömmade in på henne, fick ökad näring och styrka och hann en fulländning, som den eljes helt visst aldrig fått; och just derigenom att hon fann så mycket omkring sig i lifvet som kunde sysselsätta hennes tanke och hålla hennes själs spänstighet uppe, blefvo hennes husliga pligter henne ett nöje och ej en tung börda. Hon skötte själf sitt hus och många äro skildringarna af hennes förträfflighet såsom husmor, en egenskap, som ej skattades minst af hennes vittra vänner, de främste beundrarne af hennes diktkonst.

Men det är ej underligt, att en qvinna, van vid ett dylikt umgängeslif, skulle med skarp och klar blick se bristerna i det rådande sällskapslifvet. Helt visst skulle hennes dom, om hon nu lefvat, ej blifvit mycket mildare än hvad den var i »Tekonseljen», ty för många qvinnor äro samtalsämnenä än i dag desamma, som för hundra år sedan, och för många män fylla kortleken och glaset alla de fordringar de ha på en »uppskriskande afton».

Många äro, som sagdt, uttrycken af vördnad och tillgifvenhet för Anna Maria Lenngren, och mer än en offentlig gärd af hyllning har egnats henne i form af äreqväden, minnespenning och minnesvård; mäst oförgätlig blir hon dock naturligen genom sina dikter, hvilka, ehuru hundra år snart gått sedan de skrefvos, ännu läsas med beundran och glädje, och hvilka säkerligen skola länge öfverleva mycket af våra dagars literatur, som för oss tyckes vara af så stor betydighet. Burna på musikens toner flögo hennes dikter öfver hela landet, de sjöngos och lästes öfverallt, men först efter hennes död utgafvos de i bokform. Mången har som en brist anmärkt, att fru Lenngren är kall och diktare för mycket förståndspoesi. Sant är, att hon är mera skarpsynt än känslig; hon slår alltid hufvudet på spiken med ett träffande ord. Qvickheten var ju under denna tid på modet; att i ett

elegant afrundadt språk, i fina smidiga vändningar med lekande och uppsluppen djerfhet låta sitt löjes pilar flyga åt alla håll, ansågs på denna tid såsom snillets själskrifna rättighet. I »upplysningens tidevarf» lade man an på att skärpa tanke och hufvud, att upplysa förståndet, och så fick hjärta och känsla ofta sitta emellan. Denna tidsanda utöfvar naturligtvis det största inflytande äfven på fru Lenngrens skaldskap; qvick är hon som få, själfva Kellgren öfverträffar henne ej; hon förstår som ingen att säga en sanning — låt vara en gammal och på grund af långtrådiga sedepredikningar opåaktad sanning — i en så slående form, gifva den ett så uddigt uttryck, att den sitter fast i alla tider.¹⁾ Hvem har väl då gagnat mäst, den trumpne, torre, mörke sedepredikanten, eller den lekande, skälmska skaldinnan, som med all sin qvickhet dock var godmodig, som aldrig träffar person utan endast sak och som för alltid stämplat de laster hon brännmärker med föraktets prägel.

Och hvem har som hon i en så sammanträngd form, med så få ord förstätt att säga så mycket! Just genom sin ordknapphet bli hennes satirer så mycket känbarare.

* * *

Anna Maria Lenngrens dikter äro trogna och träffande bilder af det verkliga lifvet, så att man med allt skäl kan säga, att liksom hon delvis kanske emot sin vilja är en banbryterska för qvinnans frigörelse, så är hon en föregångerska till våra dagars verklighetsdiktning. Eget är det då att höra huru mången, som korsar sig för denna s. k. realistiska diktning, med en suck af from rörelse utbrister: »nej, tacka vill jag fru Lenngren, *det* var något annat, *det* — hör bara på »Den lilla Nelly satt och grät» — *det* är ett sant rörande stycke». Det förunderliga är, att just denna dikt, »Den lilla tiggarflickan», är lika realistisk som något af den nu moderna literaturen, och hur »rörande» än fru Lenngren må anses, *här* är hon förnämligast bitter; här visar hon sig ej tvehågsen i sina uttryck; utan omsvep blottar hon den fina och lärda verdens kalla själfviskhet, den eleganta damens, den stjernprydde herrns, men mäst af allt klandrar

¹⁾ Det är intressant att jämföra fru Lenngrens konst i detta afseende med hennes föregångares, främst Molières, och iakttaga den nära frändskapen dem emellan. Vi skola kanske en annan gång anföra några exempel derpå.

hon hjärtats hårdhet hos den, som främst borde hafva det öppet just för de fattiga, hos presten, som med en snäf förebräelse och en salvelsefull förmaning affärdar den sörjande och som till sist »meddelte rik välsignelse, men ingenting ur fickan». Många af hennes dikter träffa det uppstyltade konventionela lifvet hos de förnäma, på samma gång som hon älskar landtlig enkelhet, så som öfverhufvud taget allt som är enkelt, hjärtligt och flärdfritt är henne kärt, och detta besjunger hon i sina bästa dikter samtidigt med att hon önskar:

»Mätte min sång i vår stojande verd
 Väcka förfinade känslor för nöjet;
 Fåfångans, skrytets och höghetens flärd
 Agas af löjet.»

Hon vill således på en gång förlöjliga allt, som verkligen är värdt löje och väcka intresse och uppmärksamhet för allt sant älskligt i lifvet.

Som kristen qvinna står fru Lenngren högt, i all synnerhet om man betänker den tid, hvori hon lefde, då det hörde till god ton, framför allt i den krets hon själf tillhörde, att säga speglosor öfver allt kristligt. Man har äfven här kallat henne kall och känslolös; men man besinnar ej, att de känslor, som alltid röra sig på ytan, ofta äro de minst djupa. Anna Maria Lenngren lärde redan som barn i sitt föräldrahem, att »Gud är kärleken»; detta fasthöll hon hela sitt lif; detta gjorde henne till en i tysthet välgörande qvinna, en öm dotter, en god hustru och husmor samt en trofast väninna; detta ger hon äfven uttryck i sången »Adams och Evas morgonsång», som slutar: »evigt, evigt god är Gud», och detta innebäres till slut i hennes förtröstansfulla ord på dödsbädden: »jag är icke rädd för döden, ty jag är icke rädd för Gud».

* * *

Trots en och annan oklarhet och själfmotsägelse, står sålunda Anna Maria Lenngren för oss som en vacker förebild af, huru den upplysta, tänkande, kristna qvinnan, på samma gång hon är det husliga lifvets medelpunkt, förädlade ingriper i själfva det yttre lifvet; som med vakna ögon ser allt det sanna, enkla, goda, och med sitt löje träffar all uppstyltad lögn; som främst älskar sitt hem med dess slutna vänkrets, men ock med lefvande intresse omfattar både land och folk. *Detta* är en

bild af den rätta, sanna qvinligheten; att vilja bygga denna på okunnighet och tanklöshet är ett missgrepp.

Sedan fru Lenngrens dagar har qvinnans frigörelse gått säkert framåt, om ock icke i en oafbruten rak linie, utan under ganska allvarsamma återfall, då man till och med sökt anknytning uti några af fru Lenngrens egna uttalanden till förmån för sin reaktion. Från medlet af vårt århundrade har dock arbetet på qvinnans sak oafbrutet gått framåt. Dessa segrar öfver fördomen höra till ljuspunkterna i våra dagars historia, men det är Anna Maria Lenngren, vare det sagdt till hennes ära, som för snart hundra år sedan börjat arbeta på flyttningen af de skrankor, som för trångt begränsat qvinnans verksamhet och derigenom hållit hennes utveckling tillbaka.

Cecilia Holmberg f. Bååth.

Qvinnoöden.

I.

»Hun kasted sig ned,
Hun græd og hun græd,
Sit Livshaab det skulde hun miste,
Men det var der ingen som vidste.»

Björnstjerne Björnson.

Hon såg för sig de tre gamla ogifta fastrarna, hvilkas innehållslösa lif hon så ofta beklagat. Den ena skröpligare än den andra med hvita fina händer och oändliga broderier eller stickningar. Hon tyckte sig höra alltid samma samtal om den sistförflutna nattens slummer och dagens välbefinnande eller kommentarier öfver stadens små tilldragelser och uträkningar för att få den knappa kassan att förslå till det nödvändigaste.

Var detta då allt hvad hennes lif också skulle bli? Hon hade drömt sig det fullt och rikt; hon hade stora krafter, skulle hon icke få något verkligt att uträtta? Hon hade älskat och varit älskad, så som ingen förr, trodde hon. Men hårdt och obevekligt stod fadrens nej i vägen för hennes lycka och att trotsa det vågade hon ej; hela hennes uppfostran bjöd henne lydriad.

Solen började sänka sig. Öfver dalslutningen hade redan breda, tysta skuggor lägrat sig. Men på den gröna ängsmarken framför stugan i dalen och i de högsta grenarne af den skog, som klädde höjderna, lekte och glänste ännu de ljusa strålarna. En skara af fjärilar, bin och surrande insekter dansade omkring blommornas kalkar, som i full sommarprakt höjde sig ur gräset. Hon satte sig upp, hennes ögon svedo. Hon tycktes ej se något af all den fågling som låg framför henne. Huru länge hon sutit här viste hon ej. Hon spratt till då klangen af qvällsklockan från herrgården hann hennes öra och kallade henne åter till hemmet. Men allt som hon gick, antog hennes drag ett bestämdare uttryck och blicken klarnade. Den sköna sommarqvällens stillhet tycktes lägga sig öfver hennes själ och dämpa dess strider, medan hennes öga sökte något mål långt bortom det närvarande.

»Min far», sade Elisabeth några dagar senare, »låt mig resa till England och studera sjukvård.»

»Till England, studera sjukvård», fadren såg hastigt upp, »hvarföre det?»

»Emedan jag ämnar egna mig åt sjukvård den återstående delen af mitt lif.»

»Du sjuksköterska!» utbrast fadren, »hvad är nu detta för griller?»

»Det är mitt fulla allvar, pappa», svarade Elisabeth lugnt. »Jag behöfs ej i hemmet, då systrarna växa upp, och jag behöfver ett kall för mitt lif. Att tråna bort som ett sjukligt gammalt fruntimmer kan jag ej.»

»Hvem tusan ber dig tråna! gift dig och få hus och barn att sköta, det är ditt kall. Vår granne, majoren, begär ej bättre. Du vet nog hur gerna jag såge detta arrangement. Han är en hyggelig karl, och du har ruter nog i dig att göra folk af barnen. Huset är i ordning, frun var en ordentlig människa. Våra egor ligga väl intill hvarandra. Jag har länge önskat detta parti.»

»Jag älskar ej majoren.»

»Älska, hvem talar om sådana ungdomsfantasier! Du är ju en förståndig människa. Hufvudsaken är, att förmögenheterna passa ihop. Dessutom skulle vi kunna arrondera våra egor genom gemensamma odlingsföretag, alldeles utmärkt. Låt se att du tar reson och gör mig till viljes.»

»Nej pappa; du fordrade en gång, att jag skulle offra min ungdoms kärlek för din vilja, men du har ingen rätt att fordra,

att jag skall gifta mig blott därför att det passar dig. Giftermål är ej mitt kall numera. Jag har bestämt mig för framtiden. Låt mig resa.»

Fadren såg på henne med en lång blick.

»Nåväl sköt dig själf och res. Men ångra dig får du, och ett säger jag dig på förhand: väljer du att lemna din plats i hemmet, så får du stå ditt kast och sörja för dig själf. Det är mitt sista ord.»

»Ja, min far, hjälp mig blott på väg och gif mig ditt bifall, så skall jag nog nå mitt mål.» Hennes öga mötte fadrens med fasthet, men stämman darrade något. Orden läto sträfva, men då Elisabeth sade sin fader farväl för att ensam gå ut i lifvets kamp, lade den gamle välsignande sin hand på hennes hufvud, och människorna häpnade vid detta drag af mildhet hos den eljes så bistre mannen.

* * *

Den bleka vinterdagen var till ända. Aftonronden var gjord. Skymningen föll på. Hon satt ensam i sitt lilla rum. De hvita gardinerna och det hvita täcket skimrade fridfullt i halfmörkret. Det var hennes vanliga tysta hvilostund, i dag den sista inom dessa murar, der hon kämpat så ifrigt för hvad hon ansåg rätt och lidit så mången motsägelse, rönt så månet ogillande der hon bort finna stöd och hjälp. En lärjunge till Florence Nightingale, hade hon kommit med varmt hjärta och öfivad hand att lindra plågan och ordna vården för de många sjuka, som fylde sjukhusets salar. I de svåraste ögonblick hade hon stått utan att svigta, i de minsta pligter hade hon noggrant vakat. Hvad hade hon vunnit?

Tunga tankar fylde hennes sinne.

»Var då min tro på en lifsgerning ett misstag? Hade han rätt, min fader, då han spådde mig ånger öfver min själfrådighet? Fins ingen plats för mig och mitt arbete i verlden?» Så frågade hon sig ångestfullt.

Det knackade på dörren — i den breda ljusström som från den upplysta korridoren föll in i hennes lilla rum då dörren gick upp, stod en högre, manlig gestalt.

»Är fröken Creutz inne?» frågade en röst.

»Ja», svarade hon modlöst.

»Så mörkt ni har», sade han, »tillåt mig bringa ljus i saken.»

Han strök eld på en sticka; ofrivilligt framräckte hon ett ljus.

»Så ja», sade han småleende, »nu få vi göra bekantskap.»

Ur ett ansigte med milda, men fasta drag, blickade ett par lugna, grå ögon forskande på Elisabeth.

»Mitt namn är professor R.», sade han, »känner ni till mig?»

»Och mitt Elisabeth Creutz», sade hon.

»Jag kan förstå det», sade han vänligt. »Flera gånger har jag hoppats få lära känna er; nu hör jag att ni lemnar sjukhuset här.»

»Ja.»

»Hvarföre detta, ni var ju så intresserad af ert kall, har ni tröttnat?»

»Icke jag; man har tröttnat på mig», svarade hon sakta.

»Och hvarför?» frågade han.

Hon teg, hennes hjärta var fullt; skulle hon öppna det för denne främling? Hon lyfte sina ögon emot honom.

Det låg en behärskande makt i hela hans väsende, under hvilken hon i denna stund gerna böjde sig.

»Kanske har jag varit för ifrig», sade hon ödmjukt, »haft för litet tålmod. Fordrat för mycken försakelse af sköterskorna, för sträng disciplin af de unga läkarne. Och likväl, om någonsin, så borde väl inom sjukhuset ärlig vård af de lidande och försakelse af nöje och bekvämlighet vara dagens lösen. Har jag felat häruti, herr professor?»

Han teg en lång stund, men såg mildt på henne.

»Mitt kall är ej bland de kroppsligt sjuka», sade han slutligen, utan att synas akta på hennes fråga. »Mina patienter äro de sinnesjuka. Jag behöfver hjälp, vill ni gifva mig den? Men det är ett tungt kall jag bjuder er på.»

Hon ryste till; nej, det ville hon ej.

Den höga byggnaden med gallerfönster, som hon så ofta sett på afstånd, hade intet lockande för henne. Från dårarnes ögon skulle ingen tacksam blick följa henne, intet vänligt ord förljufva dagens möda. Nej, det kunde hon icke.

Professorn läste hennes tankar i hennes växlande ansigtsuttryck.

»Dårarne äro ej de värste», fortsatte han, »dem får jag nog bugt med. Det är betjeningen som gör mig förtviflad genom sin råhet och sina tvister. Jag vet ibland ingen råd med dem. Ni lär kunna göra er åtylidd och ni har hjärta för det mänskliga eländet. Ni skulle blifva mig en god hjälp med detaljerna,

dagordningen, arbetssalarne och annat som jag har svårt att hinna med. Min tid behöfs för det ständigt växande antalet af sjuka. Vill ni?»

Hon satt tyst. Hon tänkte på hvad denne man utträttat för de arma sinnessjukas vård. Hon tänkte på hans stora planer för nya vårdanstalter i skilda trakter af landet, och att denne mäktige ande skulle stäckas af de hvardagliga småbestyr, dem hon viste sig med lätthet kunna ordna.

Med ens kände hon hvar hennes plats nu var.

»Det förefaller mig hemskt att lefva bland dessa vilda rop och själlösa åtbörder», sade hon avfärjande.

»Hemskt», upprepade han, »ja, hvad som är hemskt, det är att människans skönaste gåfvor sölas i smuts, missvårdas, förstöras genom missriktad uppfostran, laster, vanvård, högfärd.»

Det kom ett uttryck af djupt missmod öfver hans ansigte.

Tyst räckte hon honom sin hand. »Jag kommer», sade hon stilla och kände i denna stund, att hon gaf stöd åt en annan sträfvande ande.

»Tack», sade han, »det trodde jag er just om. Ni skall finna ett hem hos oss.»

Hon log: »Ett hem», upprepade hon tviflande.

»Ja, och ett godt och trofast hem», sade han på sitt trygga sätt.

Och hon fann det. Medan tider och förhållanden i den yttre världen omgestaltade sig, medan många af de band, som fångslat qvinnans krafter löstes och nya vägar öppnades för hennes tanke och verksamhet, gick Elisabeth i sin hvita mössa sin stilla väg inom den nya, vidsträckta hospitalsbyggnaden. Der hade hon funnit sitt lifsarbete. Vål hade den dagliga bördan af bestyr stundom varit tung, men mången ljus stund, då mörkret skingrats inom en människosjäl, hade lönat hennes kärlek. Hundrades lugn och välbefinnande berodde på hennes omtanke och sinnessnärvaro, och då hon i den ensamma qvällstunden trött slöt sina händer till bön, skedde det med tack till den Gud, som gifvit mål åt hennes lif. Och då hon lade ned sitt arbete, stodo unga krafter, fostrade i hemlandet och stödda af deltagandet från hög och låg, redo att upptaga verket och att med friskt mod beträda den väg, der hon en gång kämpat som förpost.

Agnar.

Ernst Ahlgrens nya arbete.

»Fru Marianne». Roman af *Ernst Ahlgren*. Sthlm. Hæggström 1887.

»Fru Marianne» är icke en uppseendeväckande bok, — icke ett arbete, som kastar ut nya diskussionsämnen, som briljerar med förvånande paradoxer och som gör sensation. Men måhända skall man komma att erkänna, att detta Ernst Ahlgrens senaste arbete är det mäst mogna, har det största bestående värdet inom den berättande litteratur, som hittills framträd under det realistiska skedet i vår vitterhet.

I färgrikedom, i poetisk kraft och originalitet kan naturligen ej Ernst Ahlgren mäta sig med August Strindberg, men förf. till »Pengar» och »Fru Marianne» har heller intet af Strindbergs råhet, lider icke af hans galna excentricitet, utan gör ett alldeles motsatt intryck af sund och sann hederlighet. Fru Edgren är kanske mera utmanande slagfärdig och har mera etsande skärpa i sin samhällskritik, men i hennes skildringar sticker alltid något fram af manekinsartad tankekonstruktion, i jämförelse hvarmed Ernst Ahlgrens skildringar göra intrycket af en upplefvad verklighet, af lifvet sjelf. Det är mera känsla, mera varmblodig mänsklighet hos Ernst Ahlgren, mindre ensidig öfvervigt af förståndet. Den skånska förf. råder icke öfver den lättrorlighet i sceneriet och den salongsvana elegans i tonen, som förläna sitt behag åt Mathilda Roos' interiörer; men det finnes i stället hos Ernst Ahlgren ett kraftigare allvar och en viss sundare och enklare naturlighet. Hos Oscar Levertin och Georg Nordensvan möter man en mera förfinad känslighet, en helt annan talang att måla i ord de finaste stämningar vekt och smidigt. Ernst Ahlgren är mindre lyriker, men i stället mera epiker; kan icke föra penseln så lätt och elegant, men hugger i stället bestämdare och kraftigare med den hårda mejseln. Clair-obscuren är mindre Ernst Ahlgrens sak, men så är den fasta, skarpbelysta, markerade profilen det i stället. — Mera befryndadt är Ernst Ahlgrens skaplyne med Gustaf af Geijerstams och med Tor Hedbergs. Samma något hårdhändta allvar, samma strama fasthet i stilen, samma konstnärliga medvetenhet. Men Ernst Ahlgren har fullkomligt öfvervunnit den ungdomliga oklarhet, hvarmed ännu »Judas» förf. kämpar. Och Geijerstam låter mera spåren märkas af det afsiktliga bemödandet. Ernst Ahlgren förefaller lugnare, enklare, mera anspråkslöst rättfram. — Och så har Ernst Ahlgren framför nästan alla de nämnda författarna och författarinnorna sin, så att säga, sedliga pålitlighet. »Pengar» förf. är ingalunda pryd och drar sig ej tillbaka för de ömtåligaste ämnen. Men de behandlas med ett sedligt allvar, en viss naturlig kyskhet, som gör ett betryggande intryck äfven på den ömtåligaste finkänslighet.

Med »Fru Marianne» har denna framstående författare gjort ett nytt steg framåt i sin konstnärliga utveckling. Ämnet är mindre dramatiskt gripande än i »Pengar». Men i stället är det här ett episkt

lugn, en objektivitet, en jämnhet i stil och ton, en måtta i form och färg, som ännu mera röja den fullfärdige nutidsskalden.

Det är icke något skriande nödrop mot samhällets orättvisor, som här ljuder. Men den är icke mindre allvarlig, mindre manande, den kritik af individens bristande själfuppföstran, som »Fru Marianne» innehåller. Dess tendens är ingen ny, oväntad upptäckt, utan en gammal, men bestående sanning, — en skarp protest mot nutidens ästetiska njutningslystnad och öfverförfinade förkonstling, ett varmhjärtadt försvar för det enkla hemlifvets och för det prosaiska, ärliga hvardagsarbetets sunda lycka.

* * *

Marianne hade växt upp i ett af dessa ytliga hem, der man lever för stunden, utan tanke på lifvets allvar, men också utan kunskap om dess djupare strider, — ett hem, der man lefde godt, icke därför att man hade råd till det, utan därför att alla ens bekanta gjorde det; — ett hem, der fadern var en godhjärtad människa, som blott hade en sorg: att debet och credit aldrig ville gå rätt ihop med den lilla embetsmanslönen; der modern trälade och arbetade för de sina, men der ingen af dem hade något af det personliga allvar, som gör det uppfostrande hemmet till en hårdande skola för lifvet. Marianne hade genomgått pensionen, icke egentligen för att lära sig något, utan därför att det så brukas. Hon hade lärt sig språk, så att hon kunde läsa engelska och franska romaner i original. Och från de engelska miss-romanerna hade hon fått sin verldsåskådning, — en svärmisk, pjunkig idealism, som föraktade hvardagslifvets prosa, fann arbetet tråkigt och förnedrande, — en sorts modern, ästetisk epikureism, som i den slappa stämningen morgonen efter en bal fann sitt idealtillstånd, i dessa svärmande minnen från gårdagens halfbeslöjade kurtis, i dessa blott till hälften medvetna, sväfvande erinringar om ömma blickar, om handtryckningar, om balvärme . . . och så allt insvept i en känsla af söfvande, domnande trötthet, som beröfvade figurerna deras fasta konturer och som insvepte allt i en dimmig halfdager. Hvarje dylik »dagen efter» låg Marianne på en chaiselongue och hela huset gick på tå för att ej störa »stackars Marianne», som var så trött, så väl behöfde hvila. Detta var den enda verklighet, som gjorde något djupare intryck på henne; annars flydde hon undan till miss-romanernas fantasi-verld.

Emellertid var hon ung och vacker, litet fet kanske, men hvarje rörelse var smidig och behaglig. Något förfinadt, vekt och mjukt gaf hela hennes varelse intrycket af. — Och detta förfinade, detta milda och eleganta var det, som bedårade Börje Olsson redan första gången han såg henne.

Han var hennes raka kontrast. Var hon en ästetisk njutningsmänniska, så var han deremot en praktisk arbetets man. Han var bondson, hade blott folkskolebildning, men hade genom energi och företagsamhet arbetat sig upp och var nu den burgne egaren till ett stort gods. Han var tvär, nästan litet simpel i sitt sätt; men äfven i

det yttre gjorde han intrycket af en karl, och af en man med hjärtat på rätta stället och med den inre själsadelns sanna finhet.

Utän all föregående kurtis frågade han ärligt och allvarligt om Marianne trodde, att hon kunde komma att tycka om honom och sedan ville bli hans hustru. Hans rättframhet, allvaret i hans kärlek slog henne. Och så var han så frisk och så stark. Hon besvarade genast på sitt sätt hans kärlek; och så blefvo de inom ett par månader man och hustru.

Ja, de blefvo gifta, och han blef hennes man — men hon på sin höjd hans älskariinna. Hon förstod ingenting af hans tankar och sträfvan. Hela hans arbete var henne motbjudande prosaiskt. Hon älskade icke Börjes person, utan blott hans smekningar. Umgänget med de omkringboende adelsfamiljerna hade han förbjudit henne, och blott det att taga gårdens folk i hand — att vidröra deras hårda, valkiga, smutsiga händer — var henne en plåga. Hushållet befattade hon sig icke med, utan föredrog att lefva liksom en inackordering i sitt eget hus, eller rättare sagdt, i sin mans. Så drog hon sig tillbaka till den lilla eleganta boudoir, som hon fått inreda åt sig bredvid det stora, stela, gammaldags förmaket. Här var det mjuka mattor, mörka draperier, svällande stopningar, mättade färger. Här tog hon fram sina miss-romaner och flydde med deras hjeltinnor undan lifvets krassa prosa. En tid fylde hon sitt lif med en sorts surrogat för verkligt innehåll genom att kokettera för sin man, genom att med erotiska finter locka honom från sitt arbete och i hennes armar. Utläggandet af dessa fina snaror, hasardspelet om hans kyssar, förströdde henne till en tid. Men han var ett allt för otacksamt föremål, alldeles för ärlig och rättfram, lade för litet märke till hennes växlande miner och stämningar. Så gick hon öfver från miss-hjeltinnornas näpna förlofningsstadium till deras utveckling såsom missförstådda, ouppskattade, förbisedda hustrur. Hon ledde jämmerliga i enformigheten, ensamheten och hvardagligheten. Hon var romantiskt olycklig med denne tarflige, fåordige, prosaiske jordbrukare.

Men så kom hennes lufs roman. — Börje hade haft en barndomsvän, som nu kom och slog sig ned på ett längre besök hos dem. På var en af dessa halfqvinliga, ästetiskt öfverförfinade, excentriska och exotiska, närvösa unge män, hvilka Herman Bang plägar beteckna såsom specifikt moderna. »Hela människan påminte om en ödla; den mjuka, smala kroppen; de långsträckta händerna; denna breda mun; men framför allt hans ögon: halfslutna, stora, glänsande bruna. De tindrade mot dagen som en smal strimma, — en simmande mörkbrun glans, mellan skuggningen af svarta ögonhår. Det var ett blekt, tunt ansigte, med en hy som syntes genomskinligt fin. Det svarta håret var glest, kammad ned i pannan och kortklippt. Han var klädd i en onaturligt lång rock, knäppt ända upp till hakan; och den kom det smärta, smidigt kraftlösa hos hans figur att ännu mera falla i ögonen.» — Han hade irrat omkring allt sedan han blef vuxen ute i det europeiska turistlifvet. Han var blaserad, lefnadstrött, pessimistisk — men behagsjuk, svärmisk, njutningslysten. Han lärde Marianne, hvad man menar med »flirtation», — detta engelska ord, för hvilket kurtis är en

klumpig öfersättning. »Någonting fladdrande lätt, något som glänser i solen och försvinner, något som man aldrig tänker på att taga och fasthålla. Det är intelligensens öfverlägsna lek med det som duperar medelmåttan, det är något som fyller stunden, utan att ge den tyngd . . . Det kommer mångt olämpligt äktenskap till stånd, bara därför att man inte vill förstå att »flirtation» är ett sällskapsnöje lika väl som croquet och pantlekar. Här hemma döper man det högtrafvande till *kärlek* och gifter sig på det.» — Och det var icke blott i »flirtations»-teori, som Pål införde Marianne, utan snart ock i dess praktik. Det började med förstulna blickar, det öfvergick till ett drunknande i hvarandras ögon, till handtryckningar, och slutligen kyste han henne. Men ej ett ord, ej en utsagd brottslighet eller ett utfördt, fullbordadt brott; blott half-tänkta önskingar, beslöjade förhoppningar — blott »flirtation».

Det hade behöfts Påls listigt förutskickade teori, för att locka Marianne till detta. Hon viste väl ingenting om en djupare sedlighet, om detta själens sanna adelskap; men hon hade den väluppfosttrade familjeflickans fasa för att på något sätt få den minsta fläck på sin ära. Men kanske just därför var denna sorts halfva kärleksintrig så mycket mera bedårande. Detta var ju ingenting, intet allvarligt, blott såsom Pål sagt ett »sällskapsnöje» — ett hänförande, ljuft, ett eteriskt förfinadt nöje.

Med den känslan skildes hon från Pål, som måste för sina affärer resa bort på några veckor, men som lofvat henne, då hon förklarade sig önska det, att komma åter. Men under hans bortovaro genomgick hon en stor förändring.

Midt under det att hon svärmade för en annan, märkte hon, att hon skulle blifva moder åt ett barn af Börje. Med ens gick det upp för henne, i hvilken uselhet hon hållit på att sjunka ned. Det var sämre än en utförd nedrighet, det var en jämmerlig onaturlighet. En qvinna i hennes belägenhet, upptagen af en futtig ögonkurtis! Det var icke ett brott; icke ett sår att blöda ur eller en förbrytelse att afsona. Det var ingenting. Endast en ruten fläck i hennes lif, en ruten fläck, som icke skulle bli synlig för andra, men som hon alltid skulle bära med sig.

När Pål kom åter, tillsade hon honom att resa derifrån — bort för alltid. Och så var hennes roman slut, dess hjelte sin kos; men dermed först började för henne lifvet, det verkliga uppfostrande, utvecklande, härdande lifvet, striden för den andliga tillvaron.

Huru hon genomgick denna strid, huru hon genom arbete och ihärdighet så småningom tillvann sig en personlighet och till sist i ordets fulla bemärkelse blef Börjes hustru — det vore för långt att här antyda.

* * *

Den är ju ganska enkel denna historia. Det är inga romantiska äfventyr, inga spännande förvecklingar, ingen tillkrånglad intrig, som här skola locka intresset. Men det är ett stycke af lifvet »själft, blott något skärpt i kontrasterna. Det är väl få qvinnor, som varit så lätt-sinniga, som Marianne såsom flicka och i början af hennes äktenskap;

få komma väl ock till sist fram till något så dugande som hon. Men detta medgifvet, huru månet nutida kvinnoöde är ej i denna bok typiskt antydt i sina grunddrag!

Den är, denna roman, en sund och frisk lofsång öfver arbetet och den sanna lifsglädjen, — en världslig predikan, som särskildt i vår tid kan vara värd att lyssna till. Det är något af naturevangelium deri, men icke med Rousseaus osunda svärmeri eller Strindbergs cynism.

Men det är icke blott en sund och hederlig bok, utan ock en väl skrifven bok, — visst icke någon abstrakt moralföreläsning — man märker knapt någon tendens deri — utan blott ett stycke af lifvet i fulltonig bild.

Vi medgifva att Mariannes karaktär i början syntes oss något chargerad, nästan gränsande till karrikatur. Men ju längre man kommer in i berättelsen, dess bättre förstår man henne, och allt från sammanträffandet med Pål lefva vi med henne, som med en verklig människa, som vi blifvit nära bekanta med. Och lika följdriktigt tecknade, lika trovärdiga te sig de båda kontraster, mellan hvilkas ideal Marianne har att välja, — å ena sidan den förvekligade, ästetiske njutningsslafven Pål, som slår an alla de sämre sidorna i hennes egen individualitet och missriktade uppfostran, och å den andra den bastante, frie, stolte och starke arbetaren Börje. Och så serien af mäterligt skizzerade bifigurer: Mariannes föräldrar, hvilkas skaplynnen vi redan antydt; hennes tre bröder, af hvilka särskildt den äldste, Karl, snobben, matälskaren, den fete sofvaren är en otäck, men mäterligt utkastad typ; och hushållerskan, som kallades »jungfrun», och som så okonstladt och rättfram talade om sitt döda barn.

Den stil, hvori boken är skrifven, har intet förvånande, intet särskildt pikant; de drastiska slagorden och starkt färglagda fraserna äro sparsamt använda. Men den är måttfull, objektiv och naturlig, och förträffligt varierad efter de olika motiven. Den enkla rättframhet, den något tvärhuggna otymplighet, hvarmed Börje talar, är lika troget träffad, som den öfverspända, bildrika, enerverade ton, som återgifver Påls individualitet. Och situationsbilderna äro målade med en enkelhet och ändå en noggrann omsorgsfullhet, som ingifver aktning för konstnären. Det är visserligen icke Kiellands genomförda natursymbolik, som här användes, men med några få färger vet förf. att äfven genom omgifningarna, genom dagern liksom individualisera situationsbilderna.

Valet mellan det som bör sägas och det som bör underförstås, är ofta träffadt med aktningssbjudande säkerhet och takt. Så t. ex. är det ett fint drag, att förf. icke direkt berättar om den förändring, som Marianne genomlöper under Påls bortresa, utan tvärt går öfver till dess resultat och först sedan ger korta antydningar om det passerade. Detta var nämligen allt för mycket en blott inre stämmingsväxling, ett rent psykiskt förlopp, allt för litet handling, för att fullt kunna återgifvas i för vår fantasi lefvande yttre bild. Detta är ett af profven på, hvilken insigt denna förf. har i skilnaden mellan en dissekerande psykologisk afhandling och ett själsskildrande konstverk.

I det hela är »Fru Marianne» icke något snilleverk, men det är en god bok med frisk känsla och ärlig sanningskärlek; icke en epokgörande eller bländande fantasiprodukt, men ett konstalster, som ingifver aktning och sympati.

F. S.

På slottsaltanen.

Af Selma Lagerlöf.

I.

Man dansade i slottets riddarsal,
 Ett ståtligt rum, fast tyngdt af det antika;
 Men qvällen lockade så frisk och sval,
 Försiktigheten måste gifva vika.
 Man hängde på en blottad hals en sjal,
 Man lyfte släpet upp, det magnifika,
 Och par om par nu drog det unga tåg
 I parkens dunkel in med svärmisk håg.

Men på altanen dröjde än ett par
 I mörkret bakom rankans draperier,
 Fast kavaljeren höll ett varmt försvar
 För parkens underbara skuggpartier.
 Hans dam var skön, men stolt och kall hon var,
 Och han så full af glöd och svärmerier.
 Hans tal, hvem vet, om så han tänkt förut,
 Vardt till ett verkligt frieri till slut.

O stund för kärlek, stund för salighet,
 Då milda fläktar mellan bladen smögo
 Och nattens ljud, som ingen tolka vet,
 I stilla samklang genom luften flögo.
 Och blommor strödde ut en ymnighet
 Af doft, som alla väsen i sig sögo.
 Han blef så eldig; flyktigt som en vind
 Han andades en kyss på hennes kind.

Det blef så stilla, så förfärligt tyst,
 Men hon kom ut ur mörkret fram i ljuset.
 Han såg den bleka kind, som nyss han kyst
 I skenet från det rikt upplysta huset,
 Och kände det, som om en marmorbyst
 Hon vore, men han blott en sten i gruset.
 Då sad' hon: »Ej för mig ert rökverk strö,
 Se hvar och en, jag älskar, måste dö.»

»Den mun jag kyst, den hand jag hjärtligt tryckt,
 De dömas straxt att vissna bort i döden.»
 Hvar öga, som jag älskat, har sig lyckt,
 Hvar stig, jag går, gå smärtan, sorgen, nöden.
 Nu har all kärlek ur mitt bröst jag ryckt,
 Vill ni der kyssa in den gamla glöden?
 Ni vet ju icke själf hvarom ni ber.
 O Gud, jag törs ej, törs ej älska mer!»

Hon teg och sakta utför trappan skred,
 Gick lugn och kall som vanligt öfver sanden.
 Han såg hur in bland skuggorna hon gled,
 Och sträckte maktlöst efter henne handen.
 Då drogs han ock oemotståndligt ned
 I smärtans djup af den betryckte anden,
 Och stred ej mot den dystra tankes makt,
 Som här hans lycka till ruiner bragt.

II.

Ring slottets gamla, vittrade altan
 Smög sig en frisk och löfrik, mörkgrön ranka.
 Den lade smekande om hals och man
 På räcketts stela lejon grenar slanka.
 Vid sjelfsvåld och vid yppig frihet van,
 Den tålde intet hinder, ingen skranka.
 Den trufdes väl i murens gråa köld,
 Och nästan skylde portens vapensköld.

Af breda hållar man den trappan lagt,
 Som från altanen ner till marken ledde,
 Och krukor, tyngda af sin blomsterprakt,
 På balustradens smala kant sig tedde,
 Och nedanföör med rosenträn som vakt
 Tvärhuggna, gröna mattor ut sig bredde.
 Och så man kunde ner åt parken se,
 Der blicken dog i någon mörk allé.

Hvar sommardag, då solens guldström flöt
 I all sin varma, rika glöd till jorden,
 Och mången vacker blomma kalken slöt,
 Af ljus och värme haft förlamad vorden;
 Hvar sådan dag man på altanen sköt
 En hvilstol fram emellan blomsterborden.
 En hvilstol, der en stackars sjukling låg,
 Som mera blek för hvarje dag man såg.

Se'n hände der detsamma dag för dag,
 Så länge som den hulda sommarn räckte.
 Naturens glada, tjusande behag
 En skynt af lifvets fröjd hos henne väckte;
 En hand, som genomskinlig var och svag,
 Hon fram om rankan ut i solen sträckte,
 Men, sedan så hon legat en minut,
 Brast hon hvar dag i bittra tårar ut.

Och hon, som skulle dö, bars till sitt rum
 Att lifvets prakt och rika fågring glömma.
 Hon lades i en dager blek och skum
 Att ej om ljusets varma färger drömma,
 Och luften inne der var frisk och ljum,
 Ty solen fick i den sitt qvalm ej tömma;
 Men hvarje dag hon kom dock ut igen
 Att njuta och förtvifla en gång än.

Två presterliga uttalanden i qvinnofrågan (1885).

Kvindespöragsmaalet. M. J. Færden. — Om den kristelige Betragtning af Kvindens Frigjøreelse. J. K. Hostrup.

Sammanfattade till granskning af

ROBINSON.

(Forts.)

Den tredje artikeln, ändtligen, kommer vår fantasirike författare till sitt eget område. Det är diktarne, som skola före i detta stycke, den undantagsartadt lysande del af afhandlingen, der fackkännedom framskymtar.

Men också här äfventyras historiska jämförelser — och då går det åter galet. Så till exempel illustreras yttrandena i Schillers »Das Lied von der Glocke», om mannen såsom den förvärfvande och hustrun såsom den samlande, vårdande —

»Det Nyttige giver hun Ynde og Nethed
og kjender ej Træthed» —

med »Fader Luthers Husliv», hvilket ju visserligen »aflyfte nunneslöjan», men icke för att sända husmodern obeslöjad ut på »Verdens eller det Offentliges» torg; m. m. af samma sort.

Att den ädla doktorinnan Katharina hvar år och hvar dag räddade huset från ruin genom sin utomordentliga driftighet, sina arrenden och finansiela, mångförslagna utvägar; att hon var lik framtidsqvinnan i Salomos ordspråk, som besåg åkern, själfständigt uttänkte köpet och äfven själf genomförde det; att hon utan tvekan öfvertog på sig ensam sin inom idéverlden kämpande och obegränsadt gästfrie makes glömda omsorger för »det verldsliga», efter som hon dugde till det bättre än han, — all denna realism gifver blott hennes historia en ny strålgans. Men den gör henne icke mycket lik qvinnoidealet i Schillers nämnda folklichsbild. Och *nu* kan man förtröstansfullt säga om henne: hon »kjender ej Træthed». Men *då*, när hon lefde i detta sträfsamma, tilltagsna, orofylda ehuru visserligen sköna lif, då kände hon sig allt emellanåt dödstrött. Hade hon hört till de passiva, dådlösa, väl konserverade »refbensnaturerna», så hade doktorinnan möjligen undgått tröttheten af stötarne ute

på världens salutorg. Men då hade »Fader Luther» måst bli tiggarmunk; och det skulle ej varit gynnsamt för protestantismen. Eller hvad tror pastorn?

Senaste årtiondes dikter har förf:n i grund missförstått*). Det visar hans bannlysningsbulla öfver Ibsens »Et Dukkehjem». Särskildt är det Noras svar på Helmers förklaring, att hon är först och främst hustru och mor: »Det tror jag icke längre på. Jag tror att jag först och främst är människa», som utgör grunden till pastor Færdens förkastelsesdomar.

Han motiverar dessa mer okonstladt än jag hört något af de många öfriga anfallen på »Et Dukkehjem» motiveras:

»*Samhällets sedliga auktoritet och sedliga institutioner*» äro detsamma som »*Gud*», förklarar han uttryckligen midt på sid. 33, och utgöra »det enda som har någon sannolikhet i sig att kunna hålla samman makar». Den s. k. kristna staten är således för honom en fullt realiserad teokrati. Då är ej underligt att han öfver hufvud anser onödigt att gifva skäl för något påstående; att han vet sig kunna bara diktera med omedelbar hänvisning till författningsparagrafer, kraftvunnen häfd och de ultra-konservative statsmedlemmarnes opinion.

Af det personliga samvetsarbetet i Et Dukkehjem har han påtagligen förstått *intet*. Han tror stycket vara ett anfall på äktenskapet, på monogamin, i stället för att det är det starkaste försvar därför som hittills är skrivet. Han är således otillräknelig vid detta tillfälle.

Erkännas bör — ty man *bör* passa på att erkänna, när pastor Færdens är rolig på annat sätt än det ofrivilliga — att hans förslag om att ersätta det gamla symboliska tecknet, vigselringen, med en resväska eller nattsäck, hvilken brudgummen högtidligen öfverlemnar åt bruden, så att hon alltid må vara färdig att fylla sin »första» pligt, pligten som »människa»; erkännas bör, att detta är roligt. Det passar bra som ett farligt skämt öfver många nutida dikter; ehuru det tillfälligtvis har den oturen att icke alls träffa Ibsens sorgespel, der öfverdrift ej finnes.

*) Ibland beslår förf:n själf sina påståenden med citat ur ifrågavarande dikter, alldeles som hade han nedskrivit det första i brådskan och sedan glömt att stryka ut det. Sådant händer. Man läste för någon tid sedan i denna tidskrift några rader som red:n måtte »glömt att stryka ut». I dem sidoordnades parti-skriften »Kvindspejlsmaalet» med en svensk historisk utredning af samma vidtomfattande samfundsfrågas senare öden: »Om reaktionen mot kvinnofrågan». Törhända var dock mängden, i likhet med mig, tacksam för brådskan den gången. Den föranledde mig att åtskilliga gånger omläsa fröken Keys tanke- och sakrika uppsats i ämnet.

»Et Dukkehjem» hör till de talrika böcker, hvilkas boktitlar nämnas i pastor Færdens afhandling, men dem han borde få i baklexa och stå examen i, tills man förvissat sig om hans närmare bekantskap med själfva arbetena. Så äfven »Fru Inger til Östråt», »Kongsemnerne», »Hærmændene», »Brand» och »Peer Gynt», hvilka han slår i en bunke under benämningen »allegoriske Digtninge», men som hafva helt annat än allegoriska ting att säga åt *honon*, såsom åt män öfver hufvud; enär de alla, den sista ända från början och till slutet, visa oss de stränga sanningarna vidkommande *äktenskapet*. Han låtsar icke någonsin hafva märkt, att det är *oss män* Ibsen vill åt, i den mån han funnit oss etiskt-intellektuelt odugliga just till *äktenskapet*, utan söker i stället inbilla sig och andra, att denne förfärlige straffare har — lik dvergarne kring sig — blott hittat på några speglosor mot de yttre formerna för giftermål. För ordningens skull borde författaren tillika åläggas att uppmärksamt genomläsa Stuart Mills själfbiografi, hvartill han »ikke har havt Anledning» och dock funnit lämpligt att — efter Bebel! — anföra tendentiösa notiser om Mills »socialism», liksom Darwins »ateism», m. m. d.! Någon bok i nationalekonomi kanske han ock borde hafva läst, innan han vågat att utbreda sig om socialismen. Det är icke nog att hafva tittat igenom de teologiska paragraferna i ämnet hos Martensen. Ämnet är ytterligt inveckladt och mångsidigt, ett bland de svåraste af alla som finnas*).

Men en bok, som pastor Færdens *icke* borde hafva läst, tyckes vara Björnsons »En Handske»; enär läsningen varit för hans förstånd så skadlig, att nämnda förstånd efter läsningen bragt i dagen följande tankefoster:

Om framdeles renhetskrafvet ställes lika högt för *män*, som hittills för *qvinmor*, så är anledning befara, att *qvinmorna* finna sig frestade att börja lefva samma otuktiga lif som fordom *männen*.

Någon kritisk belysning af en så själflysande antites torde ingen läsare behöfva. Den fosforescerar ju, alldeles som dessa egendomligt murknade stubbar, dem man kan se midt i mörka natten.

För att söka vara ända till yttersta gränsen rättvis mot författaren, bör jag tillägga: att straxt förut i samma artikel stå

*) Att just Bebels ytliga och sqvaller-rika bok tolf gånger fått lemna loci communes för författarens afhandling, vitnar om stor otur men äfven om ringa nit vid sökandet efter verkliga källskrifter. Bebels »Die Frau — —» hör ej till det slaget skrifter.

vackra och sanna saker om kvinnans naturligen centrala läge i hela denna fråga, genom hvilket hon, icke mannen, är härutinnan den öfverlägsna och alltjämt utgör samfundsförädlingens mäst själfskrifna värn, familjelifvets hjälp *inifrån*; i jämförelse hvarmed åtgärder mot oss män *utifrån* — t. ex. lagligt skärpta straffbestämmelser för könsoordningar — skulle utträta obetydligt.

Så tro äfven vanliga människor.

Men de tro icke, att i fall vi män kunde komma till något mera jämvigt i det hänseende, der vi nu äro minst jämvigtsfulla, kvinnorna i stället skulle allmänt börja röna benägenheten att bringa sig i samma förtviflade tillstånd, som förut varit vårt.

Pastor Færdens synes betrakta vårt nämnda dåliga tillstånd såsom ett uttryck af makt. (Qvinnan skulle frestas att vilja »tage sig selv lignende Friheder».) Vi andra betrakta det tvärtom alltid som det mäst ovälkomna uttryck af vanmakt. Vi tro det vara önskvärdt, ja oeftergifligt för vårt släktes sunda utveckling, att både *män* och *qvinno* lära sig så småningom nå fram till harmoniskt bruk af sitt starkaste naturanlag. Nutidsdikten är uttrycket af denna vår tro. Att den ännu blott frågar och åter frågar efter lösningen af det invecklade problemet, är icke ett giltigt skäl för att tala illa om den — i synnerhet icke för att tala mera illa om den i mån af att sättet att fråga är djupsinnigt som Ibsens eller högsinnadt som Björnsons. Hvarförutom är att ihågkomma: att dikter äro icke lagförslag, utan insatser i vårt själsarbete. De gälla ej ändringar inom statsinstitutionens särskilda former för närmaste framtiden.

Men äfven lagförslag hafva råkat under författarens granskning, i artiklarne 4 och 5.

De två viktigaste gälla samundervisning och gift kvinnas eganderätt.

(Red:n måste tyvärr i följd af bristande utrymme här blott i korthet nämna hurusom den svenske granskaren med gycklande skärpa tillbakavisar pastor Færdens, ur föräldrade och partiska källskrifter hämtade påståenden om samskolans förderfliga inflytande i Amerika och de amerikanska kvinnornas sedliga förfall, samt huru han vid sidan häraf uppställer sitt eget ideal för samskolan och sina höga förhoppningar om dess inflytande äfven på äktenskapet. Förf. afslutar dessa sina anmärkningar med följande ord:)

Hur mycket vi praktiskt vänta oss af *samskolan* särskildt för äktenskapsfrågans lugnare och sundare lösning än på någon

annan väg, det bjuder det mig emot att förtro pastor Færden, som står och väntar på ett helt annat resultat: fosterfördrifning.

Om *gift kvinnas rätt att besitta egendom* är äfven han, lyckligtvis, den ende jag numera vet, med hvilken det ej kan ifrågakomma att tala. Med hans kamrat för tillfället, qvinnoförföljaren August Strindberg, skulle det gå jämförelsevis lätt.

Rätt att besitta egendom är emellertid den nedersta, första, enklaste medborgerliga rätt som *finnes*, är just skiljestängslet mellan träl och erkänd människa.

Men pastorn tolkar det bibliska ordet »underdånig» så drakoniskt, att enligt honom en qvinna genom giftermålet själf fränkänner och frånsäger sig just detta: att vara människa — och med ens förvandlas till lifegen eller *sak*. Hon blir genom vigseln det nya husets outhärligaste bohag, ett på samma gång psykiskt och fysiskt bohag af gränslöst värde, men som nu är köpt — och dermed väl.

Ju mer författaren nalkas afhandlingens slut, ju fullständigare tappar han bort — enligt sin själfständigt uppfunna logiska metod — hvarje slags återstående sammanhang med sina fasta och visa utgångspunkter. I art. om eganderätts- och underdånighetsfrågorna inrycker han, utan spår af blygsel, bannlysningorden mot det förment ogudaktiga hugskott som vållat lagförslaget om barnbördshjälpen från barnfader under denna allraförsta tid, då barnets mor ännu är ur stånd att förrätta arbete till sitt och den nyföddes uppehälle — med mera dylikt —, men svärmar dess emellan för »hin lille Kurv, hvori Moses-Barnet hviledede», för »den del af en Blomst, som kaldes Honning-gjemmet» och så täckt erinrar om en god »Tant», förutom flera andra ljufliga utlåtanden, som bredvid grymheterna taga sig underligt ut. Afhandlingens hela uppsyn artar sig till sist allt orimligare, i fall man kommer till att betrakta den »en face» och ser båda egendomligheterna på en gång. Jag skulle rentaf bli ond, om den icke erinrade mig om en god väns uppsyn — Ung-Jockums i »Lifvet på landet», som, till följd af tobakspipans ständigt tyngande tendens, i ena mungipan såg ut som om han söge på något sött och i den andra som om han ville äta barn.

För att dock vid afskedet säga något rent öppet välvilligt åt en författare, af hvilken jag haft roligt, ber jag honom mottaga följande kulturhistoriska eller — om han så vill — teologiska pro memoria.

Uppfattningarna af bibelns ord om äktenskapsinstiftelsen eller, som den vanligen kallas, »qvinnans skapelse» (Gen. II. 18—24), sammanställda med orden om både mans och qvinnas skapelse (Gen. I. 26—30), hafva förr varit och äro sannolikt än i denna stund *otaliga*.

Tre etiska hufvudriktningar kunna emellertid något så när bestämdt utpekas i samtliga hvirfvelrörelser af dessa olika meningsströmmar.

- 1) *Qvinnan är en af mannen härledd varelse, en underordnad.*
- 2) *Hela skapelsen är progressiv; det sista den åstadkommit är det fullkomligaste.*
- 3) *Mannen och qvinnan, qvinnan och mannen äro för hvarandra oundgängliga; här kan då ej vara fråga om öfver- och underordning, utan om att tillsammans förverkliga det helt mänskliga.*

Sist nämnda uppfattning, som är den naiva och väl vanligen den första vid en genomläsning af de båda bibelställena, torde ock en gång bli den allmänligt segrande.

Dock gifves ganska stor anledning till den tron: att under *verkligt lyckliga* förhållanden mannen ännu alltid kommer att hålla kvar i sin inbillningskraft en icke så liten förkärlek för *närmast föregående* uppfattning och qvinnan till och med en något liknande känsla för den allra *första*, om mannens öfverordning.

Tolkningarnas mängd visar, i alla händelser: att den slaf-handlarton, hvarmed pastor Færden behandlar denna fråga, icke må anses som den enda och ofelbara.

Genaste sättet att styrka detta mitt påstående är att omedelbart öfvergå till det andra presterliga uttalandet: pastor Hostrups föredrag i Dansk Kvindesamfund.

2. »Om den kristelige Betragtning af Kvindens Frigörelse.»

Uttryckssättet der är alltigenom så enkelt, att ingen kommentar utan blott en redogörelse för författarens viktigaste ytt-randen behöfver ifrågakomma. De väcka fri och from vördnad.

»När jag nu», säger Hostrup, »häfdar qvinnans lika rätt med mannen som en med honom alldeles jämbördig varelse, icke blott för Gud utan också här i verlden; när jag tror, att det ända till våra dagar skett henne stor orätt, och hör till hennes målsmän;

så är det icke med stöd af ett eller af tjugu uttryck ur bibeln, utan det är därför, att jag tror det är rätt, och därför att jag anser, att det är detta det gäller: *att göra rätt* — att gifva en hvar sitt, mannen sitt och qvinnan sitt». Med hänsyftning till den efter föredraget sedvanliga diskussionen af frågan, säger han redan från början, att ingen bland de närvarande må tro hans nytestamentliga öfvertygelse i qvinnofrågan kunna rubbas af, att han möjligen tör få ett eller annat lösryckt bibelspråk emot sig. Att han ej skall få själfva grundtankarna i nya testamentet emot sig, är honom nog. Ty hans öfvertygelse är icke grundad på abstrakt teoretiserande, går ej ut på ett upphäfvande af skilnaden mellan man och qvinna eller något annat sådant rotlöst hugskott, utan håller sig till verkligheten. Han betviflar visst icke, att mellan man och qvinna kan förefinnas äfven någon andlig olikhet, att der tör vara åtskilligt, hvartill ena könet öfverhufvud lämpar sig bättre än det andra. Men att de begge böra »hafva rättighet att sysselsätta sig med allt hvad de duga till, och få stå vid hvarandras sida både i det enskilda och det offentliga lifvet, allt i förhållande till den plats de hafva gäfvor att fylla», det tror han vara det mänskligt rätta för dem båda. Och han håller på det: efter som han öfverhufvud håller på »det mänskliga». Och vill någon invända, att det icke är den mänskliga uppfattningen af qvinnofrågan, som det här gäller, utan den kristliga, så svarar han: »Vi som tro, att människan är skapad i Guds bild och att vår herre är kommen i verlden för att frälsa människolifvet — just allt det mänskliga — vi kunna icke tvifla på, att det bästa mänskliga åskådningssätt i en sådan fråga som denna är tillika det kristliga.»

»Att jag är kristen», tillägger han strax efteråt, »hänger så helt samman med min syn för det mänskliga, att om man kunde bevisa mig, att kristendomen kom det mänskliga förnär, så kunde jag icke längre vara kristen.»

Med allmänt bekanta stöd af bibeln ådagaläggdes sedan: huru som Jesu uttalanden om till honom hänskjutna samhällsfrågor tydligt visa, att han alls icke velat genom föreskrifter o. a. d. ingripa i människans egen frihet och själfansvarighet, att han — såsom Hostrup starkt sammanfattar det — »icke för något enda fall velat lemna qvar ett politiskt, juridiskt eller socialt prejudikat, som kunde åberopas vid senare stridigheter». »En hvar vet, att den heliga skrift har brukats till många underliga ting i tidernas lopp, till invändningar mot de kopernikanska upptäckterna

om himlakropparnas verkliga rörelsesätt, till försvar för neger-slafveriet, allenastyrelsen» och andra missgrepp. »Men», säger Hostrup, »så visst som vi nu inse det dåraktiga i att bruka skriften som lärobok i astronomi, likaså visst borde vi väl hafva hunnit inse, att det är en förbrytelse, icke blott mot dessa historiska böcker, hvilka skrifvits i helt annat syfte, utan mot själfva människoslägtets historiska utveckling, i fall man ur dem ville framdraga sociala och politiska maktspråk, som redan i förväg skulle hejda alla framträdande nya spörsmål, olika för olika tider, samt qväfva de öfverläggningar om sanningen, som höra till människolifvet och äro oundgängliga för att sanningen skall i sina enskildheter småningom reda sig för oss och komma oss närmare.»

»Gör», utbrister han sedan, »hvad som är rätt och hvad som går af kärleken. Annat svar få vi ej af Jesus i detta slags spörsmål.»

Den paulinska uppfattningen, hvilken så ofta åberopats som fiändtlig mot qvinnans samhällliga utveckling, får af Hostrup en särskild belysning.

Först sammanställer han till ett två af Pauli yttranden, om att kristendomen straxt från början förkastar den gamla folktron om en förment naturlig fiendskap och afspärning mellan nationerna, stånden, könen o. s. v.: »Här är icke jude eller grek, barbar eller skyt, träl eller fri, man eller qvinna; alla äro de en i Kristus Jesus.»

Meningen här af är, enligt Hostrup: att i människornas inbördes tänkesätt och vanor hafva uppstått orättfärdiga skiljeväggar och stängsel, dem kristendomen vill hafva bort, enär de tillkommit genom synden.

På alla dessa punkter har också i tidernas lopp kristendomen utträttat stora ting, mildrat hatet nationerna emellan genom att utveckla en allmän känsla för mänsklighet och grundlägga ett slags ömsesidigt förstående. »Men — ännu föra de dock krig. Ännu arbetar det ena folket på att uttränga det andras språk, utplåna dess nationalitet. Inom samhällena har kristendomen fått bugt med det egentliga slafveriet. Trälar finnas ej längre i den s. k. kristna världen. Men — ännu är olikheten mellan samhällsklasserna stor. Hela afdelningar af folken stå i skuggan och bära de tyngsta bördor, medan andra slippa jämförelsevis för lätt igenom. Och kristenheten bör ännu betrakta det som en af sina största historiska uppgifter att vara med om att så vidt möjligt är utjämna denna skiljaktighet, får ej i något fall hålla sig undan

ur kampen mot det som är syndens följder. Och därför bör den efter min tanke också vara med i qvinnosaken.»

Sedan talaren nämt prostitutionen såsom en tydliggen kvarstående form af månggifte, framhåller han några andra af de allmänt bekanta exemplen på olikställighet inför lag och opinion. Han påpekar, att man och qvinna ej innehafva lika ställning, så länge den gifta hustrun är borgerligt omyndig, så länge hon har blott en rådgifvares stämman beträffande sina egna barn m. m. Han inskärper, att man och qvinna ej äro likastälda, om när de tillsammans fallit i en synd, för hvilken han ofta bär hufvudsakliga skulden, hon för denna synd får bära hela skammen och skadan. Man och qvinna stå ej lika, så länge hon ej har samma tillträde som han till allt hvad hon duger till och får lika stor lön för det arbete hon fullgör lika bra som han. Hon har icke lika rätt med honom, när ej hennes stämman kan göra sig gällande i alla samhällsärenden lika som hans.

Det är Pauli ord, »här är icke man eller qvinna», som han gentemot allt detta kan åberopa, eller rättare den heliga skrift som ett helt; »ehuru», säger han, »jag alls icke vill hafva den brukad till lagbok och min syn för qvinnans rätta ställning ej ytterst beror på skriften».

Till sist upptager han de ställen hos Paulus, dem man oftast använt *mot* qvinnans talmän.

Vidkommande uttrycket, »qvinna tige i församlingen», fäster han uppmärksamhet dels vid det allmänt kända sakförhållandet, att man redan inom statslifvet — och till dettas förmån — flera gånger frångått hvarje slags trång uppfattning af uttrycket. Man har t. ex. gång efter annan haft regerande drottningar, och särdeles dugliga sådana. Dels affärdas predikofrågan så: »Vi må väl kunna vara ense om, att der ett godt ord skall sägas, der det är af behofvet påkalladt, är det bättre att en qvinna säger det, än att det alls icke blir sagdt, och att när det blir väl sagdt af henne, är det bättre, än om det i stället skulle sägas illa af en man.»

Yttrandet, »mannen är qvinnans hufvud, likasom Kristus är församlingens hufvud», säger sig Hostrup aldrig fått någon tillfredsställande förklaring på. Men när Paulus använder det till skäl för, att qvinna ej skall bedja med obetäckt hufvud eller bruka kortklippt hår, samt tillägger, att så bjuder bruket i hans församlingar och äfven inom moderförsamlingarna i Jerusalem; så är tydligt nog åtminstone tillämpningen något *endast gällande för en särskild tid eller ett särskildt mindre samfund på den tiden.*»

Men det är ett annat ställe hos Paulus, som uppenbarligen har för Hostrup mera viget, och det är också det, som man ständigt återoppar i våra dagar för att motsätta sig kvinnans likställighet med mannen inom äktenskapet. Det är det bekanta styc- ket ur efeserbrevet: »I män, älsken edra hustrun lika som Kristus älskade församlingen och utgaf sig för henne», samt: »I kvinnor, varen edra män underdåniga så som herren; lika som församlingen är Kristus underdånig, så skola ock hustrurna vara sina män underdåniga i all ting». Paulus kallar vid samma tillfälle denna liknelse mellan ett jordiskt äktenskap och vår herres och hans församlings inbördes förhållande en stor hemlighet. »Och då», fortsätter Hostrup, »må väl vi ock hafva lof till att säga, att vi icke kunna förklara den. Men vi kunna noggsamt inse, att en maka kan ej så helt se upp till eller böja sig så djupt för sin syndige make, som vi kristna böja oss för vår herre, och, att om ifrågavarande ord är uttryck för det rätta förhållandet inom äkten- skapet, så behöfva vi tänka oss församlingen helt annorlunda lika- stäld med vår herre, än hon nu är, tänka oss henne, som hon en gång skall varda, när all hennes synd är utrotad och hon har lärt älska herren, som han älskar henne. Ja, när bruden en gång motsvarar brudgummen, då står konungasonens bröllop, såsom vår herre själf har sagt. Men ännu sväfvar liknelsen om bruden högt öfver oss. Och man missbrukar den genom att draga den ända ned till våra närvarande förhållanden och åläggga en syndig människas hustru den underdånighet inför sin man, som ännu höfves oss inför vår herre.»

Hostrup, som också gerna ville tillegna sig detta ord, efter som det är ett ord af Paulus, frågar nu sig själf, hvad det är för slags underdånighet, som en friboren, högsinnad man, som älskar sin hustru, kan sätta värde på hos henne, och finner snart, att det är icke en påbuden, tvungen lydnad, nej endast *en frivillig hängivelse i kärlek*.

»Det är ju så med kärleken», fortsätter han, »att den har en säregen makt till ett göra den ena människan till den andras tje- nare, så att man offrar sig för den man älskar. Och för den skull var det, som Paulus i samma bref, omedelbart förut, skref till de kristna, *både män och kvinnor*: 'Varen hvarandra under- dåniga i Kristi fruktan'. Icke den påbudna och tvungna, utan den frivilliga hängivelsen hör med till hvarje kärleksförhållande. Och när nu denne apostel ställer ordet härom särskildt till kvin- nan, så kan det bero derpå, att hon af naturen har bäst insigt

deri eller står saken närmast, att hon just är mannen öfverlägsen i denna sak. Ja, samme apostel, som skrifvit om vår herre sjelf, att han förnedrade sig af kärlek till oss, att han tog en tjenares skepelse för vår skull, han nedsätter icke qvinnan med att vänta något liknande af henne gentemot den man hon älskar. Nej, han upphöjer henne genom att vänta det af henne.»

»Och om man vill göra detta ord, som talar så högt om äktenskapet genom att likna det vid det högsta af alla förhållanden vi kunna tänka oss, till ett lagbud om att qvinnan skall vara n:o 2 i äktenskapet, att hon är satt till att vara sin mans undersåte, — ty så förstås i vanlig mening ordet underdånig — sin mans tvungna undersåte, att hon är afsedd eller liksom född dertill genom äktenskapet, då nedsätter man det ordet, gör det till ett grundare och obetydligare ord, än man har lof till att göra. Då nedsätter man äktenskapet. Det veta vi fullt väl, som känna ett bättre äktenskap, än det som består i att qvinnan är sin man lydlig, att hon är hans tjenarinna i yttre måtto. Och då nedsätter man aposteln Paulus. Man förutsätter, att han har så låga tankar om kärleken och så litet förstånd om, hvad som egentligen är kärlekens väsen och äktenskapets härlighet. Nej, det har nog funnits tusentals äktenskap, hvori qvinnorna varit lydiga tjenarinnor, hvori de sett upp till sina män som till halfgudar, beundrat dem och aldrig haft en annan mening, än den de fått från mannen. Och männerna tyckte kanske, att hustrurna voro deras goda hjälp. Men det var blott i det lilla, aldrig i det största, det som gifver människolifvet dess betydelse. Och dertill skulle de dock först och främst hafva tjenat.»

Så visst som det gäller »i alla kärleksförhållanden, att dit alls icke hör den tvungna lydningen, utan att det är blott den frivilliga underdånigheten som der har värde», så visst tror Hostrup också, att det i grunden må vara den, som Paulus här tänker på. »Men då är det nästan det samma, han säger åt man och åt hustru, när han skrifver: 'I män, älsken edra hustrur, som Kristus älskade församlingen och utgaf sig själf för henne', och: 'I hustrur, varen edra män underdåniga, likasom församlingen är herren underdånig'. Ty», fortsätter han, »det är kärlek, det gäller i äktenskapet, och den kännetecknas just af hängifvenheten, af det ömsesidiga tjenandet. Och när aposteln särdeles betonat tjenandet i sitt ord till qvinnorna, kommer det sig, som jag redan antydte, kanske deraf, att hos dem väntar han bästa insigten deri:

att *qvinorna öfver hufvud äro bättre lämpade till att lära männen hvad kärlek är, än tvärtom.*»

»Och sålunda synes det mig, att till och med det bibelspråk, som man ännu i våra dagar ständigt kastar qvinnan i ansigtet, eller hvaraf man vill få ut, att hon är n:o 2 och må finna sig i att vara borgerligt omyndig när hon blir gift — att till och med detta bibelspråk vitnar, ju djupare det förstås dess klarare för qvinnans likställighet. Och det är den jag påstår det var rätt att kräfvä — just ur kristlig synpunkt eller i tron på, att vår herre är kommen för att upphäfvä all förvridning af de naturliga förhållandena, hvilken kommit in med synden, och att förhållandet mellan man och qvinna långtifrån ännu är vordet, som det skulle vara.»

Detta är hvad den gamle folkkäre församlingsläraren och skalden säger om det kristliga sättet att se hela denna sak. Ännu en sista gång åberopar han Paulus och tillägger några ord af ädel tillförsigt, med hvilka dessa utdrag må afslutas.

»Här», säger han, »på den kristna trons grund, skall det icke vara någon skilnad på man och qvinna, hvarken innanför familjelifvets väggar eller utanför dem i det större samfundets lif. På begge ställena skola de hafva lika rätt vid sidan af hvarandra, efter en hvars särskilda natur. Och ehuru jag, efter som det fins en naturlig skilnad mellan dem, i ty att det lilla samhället inomhus icke kan undvara qvinnorna som hustrur och mödrar, helt visst tror, att det alltid kommer att vara minsta antalet bland dem som träder fram i det offentliga lifvet, så håller jag dock på, att de skola hafva lof dertill, att deras röst också der skall hafva rättighet att ljuda.»

»Och när de få lika rätt, sida vid sida med männen, till att fylla alla de platser de kunna fylla, så tror jag, icke allenast att det skall vara till gagn för dem, hvilka hittills varit de förorättade, utan också för dem, hvilka hafva nekat dessa deras rätt.»

Jenny Rossander.*)

Ditt dagsverk slutadt är, din dag är liden,
 Du tillhör icke längre oss och tiden;
 Du gått den väg, som ingen vänder från,
 Båd' jord och himmel tagit hem sitt lån.

Af Gud din ande undfick rika gåfvor —
 Mer värda de, än lyckans alla håfvor —
 Du ockrat väl med punden Han förlänt,
 Och så du Honom bäst och trognast tjent.

Sjelfständigt, friskt och kraftfullt var ditt sinne,
 Men ödmjukhet ock bodde djupast inne,
 Lik äkta perlan, gömd i skrofligt skal —
 Den yppersta af goda gåfvors tal.

Fast fördoms makt ej än var öfvervunnen,
 Så drack du likväl djupt ur Mimersbrunnen:
 Euclid' var dig ej fattlig blott, men klar,
 Med Livius, Tacitus du hemma var.

Allt som ditt eget kunskapsmått du ökte,
 Att dela med dig derutaf du sökte;
 Och, lärande uti de ungas krets,
 Du lycklig var och med din lott tillfreds.

Men ödet andra skiften dig beredde
 Och underbart det dina vägar ledde
 Till mötet af en ädel, frejdad man,
 Som uti dig en värdig maka fann.

*) Dagny vill framdeles lemna närmare meddelanden om Jenny Rossander. Här blott följande data: F. 1837, ingick hon 1859 i Siljeströms lärokurs, tjänstgjorde i Lärarinneseminariet som repetitris, upprättade 1865 en egen lärokurs, gifte sig 1879 med baron Fr. v. Tschudi, återkom 1886 som enka till hemlandet och afled der d. 29 aug. d. å.

Och honom framför allt du ville tackas,
 Men kanske lät du andens vingar stäckas,
 För att blott vandra honom till behag,
 Förlufva mödans, liksom plågens dag.

Ty lifvet är en strid, och det ges ingen
 På jordens rund, i vida syskonringen,
 Som icke någon gång den lexan lär:
 Ett kors beredt för hvarje skuldra är.

Ock du fick ditt. Din själ blef luttrad, pröfvad,
 Af bördans tyngd blef äfven styrkan öfvad;
 Till slut i döden brast det ömma band,
 Som fjeremat dig från älskadt fosterland.

Till gamla hemmet vände nu du åter,
 Der åldrig moder utaf glädje gråter,
 Och syskon, vänner sluta sig omkring
 Den återvunna uti trofast ring.

Visst gladdes du; men dödens pil var skjuten
 I hjertat redan och din lifskraft bruten.
 Utaf vår Jenny från förflutna dar,
 Fans blott en hamm, en bleknad skugga kvar.

Du ville dock ej låta någon märka
 Hur plågan tärde; ty du ville verka
 Så länge ännu det för dig var dag —
 Än var du andligt stark, fast kroppsligt svag.

Ditt lif var Christus, döden blef din vinning.
 Till Honom, Mästaren med törnkrönt tinning,
 Du, brinnande i tron, såg hänryckt opp,
 I döden jublande af saligt hopp.

Tack och farväl, du ädla svenska qvinna,
 Begråtna syster, saknade väninna!
 Tack för det goda, som du verkat har!
 Det skall, liksom ditt minne, lefva kvar.

Ett ord om fru Lenngrens frändskap med Molière.

»Hon förstår som ingen att säga en sanning i så slående form, gifva den ett så uddigt uttryck, att den sitter fast i alla tider», heter det så riktigt i den intressanta karaktäristik af A. M. Lenngren, med hvilken fru Bååth-Holmberg inleder detta häfte. Anmärkningen förde mina tankar ofrivilligt tillbaka till den franske mästaren i samma konst, Molière, i hvars skola man vore frestad tro, att den svenska skaldinnan fostrat sin bildningsgåfva, för att icke säga sig själf. Jag slog upp min Molière, började ögna igenom hans »Femmes savantes» och fann der bland annat nedanstående uttryck, hvilka det torde roa Dagnys läsare att jämföra med ofvan nämnda teckning af fru Lenngren.

Warburg antyder i sin lefnadsteckning öfver Molière, sid. 152, att den svenska skaldinnan sagt något som liknar ett par rader i »Les femmes savantes». Men dels förlorar sig likheten genom det klumpiga i den strandbergiska öfversättningen i de af Warburg anförda raderna, dels kunde naturligtvis ämnet i detta sammanhang blott flygtigt vidröras.

Här nedan anföres Molières ytterst fina och slående uttryck på hans eget språk.

När i andra akten Bélise, den äkta mannen, icke vågar en anmärkning till sin hustru, klagar han sitt oblidla öde för systemen:

. . . »Raisonner est l'emploi de toute ma maison
Et le raisonnement en bannit la raison.
L'un me brûle mon rôti, en lisant quelque histoire,
L'autre rêve à des vers, quand je demande à boire.»

Vidare uttalar han sig om qvinnans lärdom:

— — — — —
»Il n'est pas bien honnête, et pour beaucoup de causes,
Qu'une femme étudie et sache tant de choses.
Former aux bonnes mœurs l'esprit de ses enfans,
Faire aller son ménage, avoir l'œil sur ses gens,
Et régler la dépense avec économie,
Doit être son étude et sa philosophie.»
— — — — —

Clitandre åter, Henriettes friare, förklarar i första akten föremålet för sin ömma låga, att han visserligen önskar

»que la femme ait des clartés de tout»

men, tillägger han,

*Je ne lui veux point la passion choquante
De se rendre savante, afin d'être savante,
Et j'aime que souvent, aux questions qu'on fait,
Elle sache ignorer les choses qu'elle sait.
De son étude enfin je veux qu'elle se cache
Et qu'elle ait du savoir sans vouloir qu'on le sache.*

Mera kunde anföras, men detta torde vara nog för att lemna läsaren tillfälle att själf uppspåra frändskapen mellan de Molièreska satserna och fru Lennngrens lefnadsregler, sådana de yttrat sig i »Råd till min dotter» och blifvit tillämpade på skaldinnans eget väsen.

Esselde.

Företeelser på sedlighetsfrågans område.

Af Esselde.

I Sverige och Danmark hafva under sommaren ett par nya uttalanden i sedlighetsfrågan egt rum, på hvilka jag vill fästa mina läsares uppmärksamhet. Det ena är svenskt och utgöres af den vackra förklaring, hvori Federationens bittere motståndare, den nitiske försvararen af prostitutionens legaliserande, hr doktor P. A. Levin, erkänner att han kommit till en motsatt öfvertygelse i afseende på »den lagstadda osedligheten». D:r Levin försvarar sin inkonsequens med hvarje människas befogenhet att bli för hvarje dag klokare. Han bekänner att det blott nyttiga i sinom tid måste vika för det rätta, och han böjer sig för de personer, hvilka, ehuru förhånade, ej öfvergifvit den sedliga rättens sak i ifrågavarande fall.

Det ligger någonting ädelt och storslaget i denna bekännelse, som ger en ännu högre betydelse åt det steg d:r Levin tagit, hvilket jag för min del ej tvekar att anse såsom en af de märkliga företeelserna inom sedlighetsfrågans område hos oss under detta märkliga år. Doktor Levins skrifvelse, hvilken först varit synlig i Meddelanden för helso- och sjukvård, har sedan intagits i Sedlighetsvännen.

* * *

En annan märklig skrift i sedlighetsfrågan är det föredrag af fröken E. Grundtvig »Om Nutidens sædelige Lighedskrav», som vi redan i föregående häfte framhållit såsom ett af de bästa och mäst tillfredsställande uttalanden, hvartill den nu pågående striden i sedlighetsfrågan gifvit anledning. Dess betydelse stegras af det anfall, som det framkallat från sedlighetssträfvandets motståndare i Danmark. Det är Georg Brandes som gått i spetsen för anfallet och det är tidningen Politiken som öppnat sina spalter för detsamma. Hr Brandes' stridsätt visar bättre än något annat svagheten af hans sak. Hvad som icke kan försvaras med andra vapen än hånet och smädelsen, det är i själfva verket redan förloradt. Märkligt är också att se huru hr Brandes och andra, hvilka yrka att qvinnan må likasom mannen frikalla sig från kyskhetspligten, synas likasom rygga tillbaka för sina egna påståenden och icke vilja rätt kännas vid dem, då de höra dem anföras af rensinnade qvinnor.

Fröken G. har stämt Politikens utgifvare för smädliga yttrandens offentlighöörande, och man väntar med en viss spänning målets afgörande. Flertalet för saken intresserade torde kanske anse åtgärden öfverflödig, emedan den värdiga, humana och opartiska hållningen i fröken Grundtvigs föredrag är hennes bästa försvar, hvaremot Georg Brandes genom råheten och hätskheten i anfallet på en sådan skrift fällt sig själf. Hr B:s artiklar läsas i Politiken n:r 187, 189. Till försvar för fr. Grundtvig hafva bl. a. Bjørnstjerne Bjørnsson och nu senast i Morgenbladet n:r 233 pastor Hostrup tagit kraftigt till orda.*)

Då fröken G:s skrift enligt min tanke borde läsas af alla myndiga och tänkande personer, som inse hvad den pågående bittra striden i sedlighetsfrågan innebär, har jag anskaffat aftryck af densamma, *hvilka aftryck kostnadsfritt utlemnas af friherrinnan S. Adlersparre, f. Leijonhufvud, i hennes hem, 11 Fjällgatan.* Skriften kan äfven fås à 20 öre i hrr Samson och Wallins bokhandel.

*) »Aftonbladet» meddelar, att Hofstatsrätten i Köpenhamn har dömt Politikens utgifvare, redaktör Hörup, till 100 kr. böter för Georg Brandes' artikel om fr. Grundtvig. Emedan nämnda artikel endast var undertecknad G. B., och dess förf. sålunda ej namngifvit sig, blef Brandes frikänd.

Förbundets allmänna stipendiefond.

Förberedande arbete.

Vid Stipendiekomiténs sista sammanträde i våras erhöll fru S. Adlersparre uppdrag att under sommaren på bästa sätt förbereda arbetet på fondens bildande, särskildt i landsorten. På grund häraf ordnade fru A., i samråd med föreståndarinnan för förbundets skånska filial, ett möte i Helsingborg i syfte att bereda förbundets ombud i närliggande orter tillfälle för utbyte af tankar i ämnet.

Efter liflig diskussion enades man om följande punkter:

att insamlingen bör ske länsvis;

att den bör ordnas efter en fast organiserad, för samtliga länen likformig arbetsplan;

att vid utdelning af stipendier hvarje särskildt län må tillerkännas sådana i mån af de bidrag samma län lemnat till fonden;

att personligt inflytande och personlig medverkan måste vara drifkraften för arbetet.

I enlighet med ofvan uttalade åsigt, framställdes och antogs ett förslag till arbetsplan för landsorten. Ett nät af personliga deltagare, utsträckt öfver hela landet samt kretsvis stäldt under ledning af olika *lokalombud*, hvilka senare åter inordnas under *länsombud*—detta är grunddraget i arbetsplanen, hvilken en annan gång skall meddelas i sin helhet.

Man enades om fördelen af att upprätta en gemensam fond för hela landet under förutsättning, att gåfvor och testamentariska dispositioner, som utan särskildt förbehåll af givaren öfverlemnades till allmänna stipendiefonden, skulle komma de i det grundläggande arbetet deltagande länen till godo.

Intresset bland deltagarne i mötet var lifligt. Senare på dagen hade ett större antal inbjudna personer infunnit sig, då ett föredrag af fru Adlersparre öfver ämnet »Statistiken och Stipendiefonden» upplästes, *hvilket föredrag såsom bilaga medföljer detta häfte*. De för behofvet af en stipendiefond så kraftigt talande siffrorna gjorde ett lifligt intryck på de församlade åhörarne. Flera anmälde sig villiga att medverka som insamlare och utdela listor, hvaraf genast 70 utlemnades.

Vidare hafva under några veckors fortsatt arbete nära 500 listor på begäran utdelats till 22 städer och mindre orter. Hvarje lista är afsedd för 10 bidrag à 1 kr. årligen i 5 år, eller inalles 50 kr. *Kontanta bidrag* hafva redan insändts till belopp af öfver 400 kr. Dessutom hafva ingått gåfvor från brukspatron T. L. Bohnstedt 50 kr. samt genom S. L.—d behållningen af en försåld skrift, 101 kr.

På grund af de resultat, som sålunda redan föreligga af sammarens förberedande arbete, kan man tvifvelsutan hoppas att ädla, tänkande qvinnor och män inom vida kretsar gerna skola underkasta sig den lilla frivilliga beskattningen af 1 kr. årligen i 5 år för att förhjälpa våra unga qvinnor till arbetsskicklighet och ekonomiskt oberoende.

Praktisk välgörenhet.

Federationens hjälpkassa.

I nom den svenska federationsafdelningen bildades 1880 en lånekassa, afsedd att med räntefria lån bispringa unga kvinnor, som i följd af bristande arbetsförtjenst råkat i betryck, och sålunda söka hindra dem att falla till följd af nöd. En hjälpkomité tillsattes som en gång i månaden sammanträder, för att behandla inkomna låneansökningar. Önskar någon af komiténs medlemmar emellan dessa sammanträden utdela ett lån, kan detta omedelbart ske, om endast tvänne andra af komiténs medlemmar dertill gifva sitt samtycke, och anmäles detta sedan vid närmast följande sammanträde.

Hjälpkomitén har strängt hållit på att endast utdela lån åt unga ogifta kvinnor; då dess tillgångar sådant medgifvit, har den äfven försökt hjälpa dem som begått ett felsteg att åter resa sig. Lånen utlemnas mot quitto, på högst ett års tid och till belopp växlande mellan 5 och 60 kronor; de återgäldas vanligen genom afbetalningar. Federationens lånekassa har under sin sjuåriga tillvaro utlemnat tillsammans omkring 200 dylika lån, hvaraf 109 blifvit återbetalda.

Lånen hafva i allmänhet med stor tacksamhet emottagits, och har man hyst den förhoppning, att de stundom ej allenast varit en hjälp för stunden utan måhända en verklig räddning från frestelse och nöd.

Lånen hafva användts för olika ändamål, såsom till inköp af strykgugn åt dem som velat öppna strykinrättning, till inköp af symaskiner åt sömmerskor, till hyreshjälp, till matpengar åt blifvande folkskoleseminarister, till kläder åt tjänstflickor som varit utblottade och skolat inträda i tjänst, till utlösande af pantsatta klädespersedlar, (så utlöstes en höst sju vinterkappor); men först och främst till respengar för landsortsflickor, som man lyckats öfvertala att återvända till sina respektive hemorter.

En folkskolelärarinna som fått plats skrifer till hjälpkomitén:

»Så finner jag mig då vid mina önsknings mål. Befriad från näringsosorger kan jag i en hedrande verkningskrets hädanefter egna mina krafter åt skolan. Min glädje deröfver är stor, och jag vet ej, huru jag på ett passande sätt skall kunna skildra de tacksamma känslor som intaga mig, då jag tänker på all den godhet, som under seminariikursen blifvit mig bevisad af federationens medlemmar. Just igenom denna stora godhet och välvilja blef det mig möjligt att blifva hvad jag är.»

Men ej alltid kan hjälpkomitén glädja sig åt ett så tacksamt och redbart uppförande hos sina låntagare. Under senare år hafva lånekassans förluster dock blifvit färre, därför att en utom federationen stående enskild person ställt en mindre penningesumma till komiténs förfogande med tillåtelse att deraf utdela *gåfvor*, hvilket äfven haft det goda med sig, att man ej behöft tvinga den hjälpsökande att lofva återbetala ett lån, något som i hennes utblottade förhållanden ofta varit henne omöjligt.

Hjälpkassan har äfven bestridt utgifterna för en »Söndagsklubb för unga arbeterskor», hvilken anordnats i »Herbergets för tjänstflickor» lokal, samt varit besökt af 20 à 30 unga flickor; man har roat sig med lekar och sång, samt ett och annat föredrag. I brist på ledande krafter har denna klubb dock förliden vinter måst inställas.

De första bidragen till lånekassan tecknades af federationsmedlemmar på ett möte, hvarvid flera af dem utfäste sig att lemna årliga bidrag. Kassan har äfven erhållit en mindre donation efter en federationsmedlem; men äfven utom federationen stående personer hafva för det behjärtansvärda ändamålet lemnat bidrag. Då emellertid kassans tillgångar fortfarande äro små, så är hjälpkomitén särdeles tacksam för ytterligare inflytande bidrag, hvilka kunna sändas till komiténs ordförande fru Th. Andersson-Svanberg, Mästersamuelsgatan 56 eller till sekreteraren frk. J. Levisson, Kommendörsgatan 15.

Motståndare till kvinnorörelsen.

En notis af S—e.

Allt sedan »Edmund Gammals» förträffliga redogörelse för kvinnofrågans ställning i de olika kulturländerna är det för de intresserade noggsamt bekant, att i intet af dem denna rörelse till kvinnans andliga och ekonomiska frigörelse har gjort så ringa framsteg, som der, hvarest man talar Schopenhauers språk; och att ingenstädes den allmänna meningen är så antipatisk mot allt hvad kvinnoemancipation heter, som i Tyskland och Österrike. En egendomligt drastisk illustration till detta förhållande lemnar ett profnummer af en ny tidskrift, hvilket händelsevis kommit i våra händer. Detta kuriösa tidskriftshäfte utkom i Wien vid början af detta år och bär den talande titeln »*Der Frauenfeind*». Det är en månadsskrift, som *Ferdinand Gross* dermed lofvar oss. Märk väl, han kallar icke sin tidskrift »emancipationshataren» eller »qvinnokritikern» eller något dylikt, utan rätt och slätt »*qvinnofienden*!» Dess syfte säges i programmet vara att draga »i kamp mot den öfverdrifna qvinnoälskan, sådan den särskildt bedrives i en del familjetidskrifter»; och blotta annonserandet af ett sådant företag påstås hafva lockat hela skaror af den manliga publiken.

Såsom det var att vänta, är *Max Nordau* en af förkämparne i denna bålde anti-qvinnorörelse. Han har till detta profhäfte bidragit med en uppsats, hvori han förklarar sig tro, att »qvinnan i andligt, sedligt, ja till och med kroppsligt hänseende bildar en lägre stående typ af vårt släkte; att i allmänhet hennes andliga utveckling, liksom hennes kroppsstorlek, hennes muskelstyrka, hennes hjärnvolyum är mindre än mannens, och att denna skilnad mellan de båda könen icke minskas med stigande utveckling utan tvärtom växer». — »Jag delar deras mening», fortsätter Nordau, »som säga, att kvinnans inskränkta ande

blott fattar det konkreta och är oförmögen till abstraktioner; att hon förlorar sig i småaktigheter; att hon icke har något sinne för sanning; att hon har en stridslysten egennytt, som blott inför barnet sträcker vapen».

Till vår skam finnes äfven ett svenskt namn bland medarbetarne; men det var ju numera naturligt, att vi skulle finna *August Strindberg* i Nordaus kölvatten. Under titeln »Man muss heiraten» innehåller häftet en öfersättning af en af dennes »Giftas»-historier.

Häftet innehåller för öfrigt ett par andra noveller med qvinnosättsdande tendens, en öfersättning af en fransk protest mot romanlitteraturens öfverdrifna betonande af kärlekens betydelse i människornas öden, ett bidrag till »de tyska romanhjältinnornas naturhistoria», en oppositionsuppsats mot den för männen skadliga konkurrensen af qvinnligt literärt arbete, en samling mot qvinnorna riktade italienska ordspråk och ett urval af för samma syfte lämpliga citat från franska författare. Äfven i bunden form drager »Der Frauenfeind» i härnad mot qvinnorna; en af dess »skalder» tror sig funnit ett slående argument mot »blåstrumporna» i följande om fin smak vitnande utfall:

»Oft muss die Dichtkunst decken
Den äussern Leibes Schaden:
In blauen Strümpfen stecken
Fast immer dünne Waden.»

Denna tidskrift är väl icke af någon större betydelse och blir väl näppeligen långlifvad. Det är dock karaktäristiskt för ett land, att ett dylikt företag der *kan* offentlig framträda och det med en skära af medarbetare, och deribland till och med författare med så godt namn som t. ex. Woldemar Kaden.

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige. *Rörande qvinnas behörighet att inväljas i fattigvårdsstyrelse och skolråd* hafva utlåtanden inkommit från domkapitlen och konungens befallningshafvande. Af domkapitlen hafva fyra afstyrkt förslaget, hvaremot de 8 öfriga tillstyrkt detsamma, dock med bifogande af vissa vilkor. Länsstyrelserna hafva i allmänhet tillstyrkt förslaget.

Donationer. Enkefru *C. L. Sundén* i Upsala har till Högre lärarinneseminarier i Stockholm öfverlemnad en gåfva af 5,000 kr. jämte $4\frac{1}{2}$ procents ränta från den 2 januari d. å. Ändamålet med gåfvan är att bilda en fond, af hvars ränta årligen 200 kr. skola i form af stipendium tilldelas elev vid seminarier.

Ramsbergs kommun har af enkefru *B. L. Bäckström* fått mottaga en summa af 10,000 kr. för upphjälpande af kommunens skolväsen.

Till Gällersta församlings folkskola har framlidne kyrkoherde *Söderlund* i Gryt testamenterat 3,000 kr. Räkntan häraf skall användas till fattiga skolbarns underhåll. För samma ändamål har en församlingsmedlem donerat ytterligare 2,000 kr.

Qvinlig tandläkare. Fröken C. Elbe har nyligen aflagt tandläkarekandidatexamen å poliklinikens för tandsjukdomar lokal.

Ingen sökande har vid ansökningstidens utgång anmält sig för erhållande af det stipendium, som från fru Wilh. Hiertas stipendiefond är afsedt till obemedlade qvinnor, som egna sig åt tandläkaryrket.

Petition. Svenska qvinnornas nykterhetsförening ämnar till konungen petitionera om förbud mot ogift qvinnas användande på utskänkingsställen.

Qvinliga missionärer. Fröken H. Posse, som i London utbildad sig till missionär, har lemnat nämnda stad och anträdt resan till Kapstaden. Fröken P. ämnar ytterligare studera missionsanstalterna i Kapkolonien för att sedan inträda i tjänstgöring vid svenska kyrkans mission i Natal och Zululandet.

Fröken *Yngström* från Nerike ämnar ingå som tjänstgörande vid Kabymissionen i norra Afrika, sedan hon i London förskaffat sig erforderlig utbildning.

En barnmorskedeputation, utsedd vid senaste barnmorskemötet i Stockholm, har nyligen haft företräde hos konungen och därvid framlemnad en petition rörande behovet af en pensionsinrättning för barnmorskekåren.

Statistiken och dödligheten. Enligt statistiska uppgifter, meddelade af en italiensk statistiker och samlade under de sista 20 åren, visar sig med afseende på medeldödligheten en rätt betydande skillnad mellan det östra slaviska Europas och det vestra Europas indogermaniska folkstammar. Af dessa uppgifter framgår, att medeldödligheten i vestra Europa årligen minskas. Under det att östra Europa förlorar mellan 33 och 36 personer i rundt tal på 1,000, så dö i vesterlandet blott mellan 24 och 26 på samma folkstammar. Skandinaverna stå högst i lifsbehållning. Tyskland, Italien och Österrike stå sämst. Alltså skulle oemofsägligen det stigande kulturarbetet minska medeldödligheten, eller med andra ord, förlänga medellifslängden.

Norge. *En förening för fri undervisning för qvinnor* stiftades i Kristiania för två år sedan. Ändamålet härmed är att gifva obemedlade qvinnor tillfälle till utbildning i allmänna skolämnen och språk. Under läsåret 1886—87 hafva 90 elever erhållit undervisning och 32 lärarinnor varit i verksamhet.

Danmark. *Dansk Kvindesamfund* höll sistlidne april sitt årsmöte, hvarvid framgick, att samfundet f. n. räknar 732 medlemmar; att det jämte sin periodiska skrift utgifvit smärre skrifter rörande qvinnosaken; att ett *Oplysningskontor for Kvinder* upprättats; att genom samfundets bemedling skoldirektionen i Köpenhamn tilldelat tvänne folkskolelärarinnor reseunderstöd för studerande af praktiska hushållsskolor i utlandet. Vidare hafva föredrag hållits i och omkring hufvudstaden afhandlande dräktreformen, sjuk- och helsovård, sedlighets-

saken, m. m. I riksdagen framlagda lagförslag om reform af lagen rörande oäkta barn samt kvinnans kommunala rösträtt hafva föranledt adressers insändande från samfundet till riksdagen, till förmån för de båda förslagens framgång. De önskade reformerna lyckades dock icke vinna riksdagens bifall.

Samqväm hafva ordnats för att gifva samfundets medlemmar tillfälle till ömsesidigt utbyte af tankar.

Ett af styrelsen framlagdt förslag till ändring af stadgar behandlades på ett senare möte. I de äldre stadgarna är § 1 af följande lydelse: »Samfundets ändamål är att verka för kvinnornas likställighet med männen i familjen, samhället och staten». Enligt det nya förslaget till stadgar, skulle denna § blifva så lydande: »Samfundets ändamål är att verka för kvinnornas allmän-mänskliga utveckling, för deras utbildning för själfständigt förvärf och för att förbättra deras ställning i familjen, samhället och staten». Efter slutad diskussion antogs detta styrelsens förslag med 39 röster mot 14.

Det mera radikala partiet inom samfundet fick således gifva vika för dem, hvilka föredraga ett lugnare framåtskridande.

En kvinlig sportklubb har för kort tid sedan grundats i Köpenhamn i hvilken alla för sportväsendet intresserade kvinnor kunna vinna tillträde.

Tyskland. *Hygienisk kokkonstakademi.* Dr Schüler, en »Pflanzen-anatom» och fysiolog i München har i en serie artiklar, införda i »Illustrirten Kochkunst-Zeitung», offentliggjort en plan för ett stort vetenskapligt och hygieniskt företag, nämligen en akademi för kokkonst omfattande följande fyra »institut»: 1. *Akademi för hygienisk kokkonst och mönsterskola för hygienisk matlagning*; 2. *Försäljningslokal för lifsmedel*; 3. *Finare restauration*; samt 4. *Allmän spisningsanstalt*. För att planen må kunna realiserast, har komitén för senaste kokkonstutställningen i Leipzig till företaget anslagit nettobehållningen af utställningen, utgörande en summa af 20,000 mark. Anstalten är afsedd att upprättas någonstades i Sydtyskland.

»*Die Frage der Frauen- und Kinderarbeit*» är titeln på en af *Ettore Friedländer* utgifven och till tyskan från italienskan öfversatt bok. Det lilla arbetet berömmes särskildt för den klarhet och reda hvarmed ämnet behandlas, och rekommenderas det af tyska tidningar såsom synnerligen läsvärdt.

Ett tjugotal damer i Berlin hafva fått i uppdrag att besigtiga det kött som införes till staden. Samtliga inspektriserna berömmas för skarp och säker blick samt förmåga att fullgöra sitt åliggande.

England. *Qvinnor i skolrådet.* Omkring 100 qvinnor äro f. n. tillsatta i skolråden i England och Wales. — *Qvinnor i fattigvården.* I England äro 43 och i Skottland 7 qvinnor medlemmar af fattigvårdsstyrelsen.

Examina. Af 340 godkända inträdessökande till »The Faculty of Arts» vid Londons universitet befunno sig 61 qvinnor. Af qvinliga studerande erhålla 1 på 4 hedersomnämmande; af de manlige 1 på 5. Qvinnorna utmärka sig särskildt med afseende på de moderna språken. Vid kungliga irländska universitetet hafva inträdespröfningarna utfallit

särdeles fördelaktigt för qvinliga studerande. Af 143 godkända voro 42 kvinnor.

Qvinnans politiska rösträtt. Lord Denmans förslag för qvinnans politiska rösträtt, hvilket den 31 sisl. januari uppsköts för en tid af sex månader, har nu åter blifvit framlagd till behandling i öfverhuset, men har ånyo tillbakavisats. Detta tillvägagående, säger English Woman's Review, upprepas år efter annat, mycket emot deras önskan, hvilka nitälska för sakens framgång. Förslag af denna art böra alltid behandlas af underhuset innan de framläggas för öfverhuset.

Qvinliga typografer. I en del af Edinburgs större tryckerier arbetar ett betydligt antal unga kvinnor i egenskap af sättare, iläggare, falsare, samt i magasinerna.

Inläggning och konservering af frukt, hvilket amerikanska kvinnor anse vara ett särdeles tacksamt och lätt arbete, har hittills icke i England förekommit i nämnvärd betydenhet såsom produkt af qvinlig företagsamhet. Undantag hafva likväl gifvits, nämligen den kvantitet af inlagd frukt och konserver, som levereras från mrs Impey och hvaraf olika profsorter funnos till påseende för två år sedan å den brittiska utställningen af qvinliga arbeten.

Utnämnd till docent vid qvinliga läkareskolan i London är mrs Scharlieb, som förut en längre tid varit praktiserande läkare i Indien.

Indien. *Victoria Jubilee Girls' School* blifver namnet på en ny flickskola i Rutlam, Centralindien, och till hvilken grunden nyligen blifvit lagd.

Frankrike. *Ett sällskap för räddande af vanvårdade barn* har bildats i Paris. Det har för afsigt att taga under sitt beskydd oskyldiga barn till onaturliga föräldrar samt barn hemfallna åt allmänna fattigvården.

Utmärkelse. Frankrikes äldsta, ännu tjenstgörande lärarinna, m:me Lefoulon i Coutance, 79 år gammal, är föreslagen till erhållande af hederslegionens kors.

Ryssland. *Universitet för kvinnor.* En under furst Wolkonskis ordförandeskap sammansatt komité har kommit till det beslut, att fullkomligt upphäfva de nuvarande »högre qvinliga läroverken» och i deras ställe upprätta ett universitet för kvinnor, hvarest skulle finnas en historisk-filologisk och en naturalistisk-matematisk fakultet. Desslikes skola de medicinska kurserna ersättas genom ett specielt medicinskt institut. Läroplanen såväl som vilkoren för inskrifningen skulle vara lika som vid universiteten för manliga studerande.

För närvarande finnas i Ryssland 500 qvinliga läkare, hvilka aflagt akademiska prof.

Schweitz. *Qvinlig jurist.* Fru Emilie Kempin, den första schweitziska kvinna som studerat juridik och som vid sin promotion erhöi högsta betyget, har sislidne juli offentligen disputerat öfver ämnet »Äktenskapsskilnad i Frankrike».

Italien. *En ny tidskrift för qvinliga intressen* har utkommit i Rom och redigeras af *Fanny Zampini*.

Australien. *Till förmån för kvinnans* politiska rösträtt har ett förslag inlemnats till representanternas hus i Nya Zeeland. Ärendet har dock blifvit framskjutet till parlamentets nästa sammanträde.

Universitetet i Melbourne har med stor majoritet beslutat medgifva kvinnor tillåtelse att studera medicin.

Japan. *En japanesisk kvinna*, förut elev vid qvinliga gymnasiet i Tokio, har erhållit tillåtelse att studera medicin vid kejsrerliga universitetet i Japan. Hon är den första kvinna som fått tillträde till denna högskola.

China. *En ung chinesiska*, utexaminerad från ett medicinskt läroverk i Amerika, har erhållit tillstånd att der tjenstgöra såsom praktiserande läkare.

Amerika. *Qvinlig professor.* Mrs Church, som studerat vid europeiska universiteter, har i Boston blifvit utnämnd till professor i gynekologi.

Qvinnans rösträtt. Såsom svar på förfrågningar om hvad resultat som vunnits under de fyrtio år arbetet för kvinnans rösträtt pågått, meddelar Woman's Journal bl. a. följande:

Qvinnor hafva under vissa vilkor och med vissa inskränkningar rösträtt i frågor rörande allmänna skolor. Ett antal stater, hvilka icke tillerkänna kvinnan rätt att rösta i skolfrågor, tillåta henne dock att innehafva plats i skolstyrelser. I Californien är kvinnan valbar till ledamot af skolstyrelsen inom alla grenar af undervisningsväsendet. Rätt att rösta i skolfrågor innebär dock icke kommunal eller politisk rösträtt. Distriktet Wyoming utgör dock härifrån ett undantag. Sedan år 1869 hafva som bekant kvinnorna i nämnda distrikt i alla afseenden samma rösträtt som männen, och begagna i allmänhet denna rättighet flitigare än desse.

Dr Fanny Dickinson i Chicago har enligt kallelse såsom medlem deltagit i den nyligen afslutade internationela medicinska kongressen i Washington. Dr D:s specialitet är ögonsjukdomar.

Frågan om qvinlig rösträtt räknar sina anhängare bland alla olika politiska partier. Af rösträttsfrågans 354 vänner inom kongressen tillhöra 175 det konservativa, 108 det liberala, 27 det liberal-unioniska och 44 det irisk-nationela partiet.

Drottning Victoria och kvinnorörelsen.

Den engelska föreningen för kvinnans politiska rösträtt frambar till drottning Victoria en adress med anledning af hennes 50-års jubileum, hvars hufvudsakliga innehåll vi här nedan meddela.

Sedan föreningen på öfligt sätt uttalat sin tillgifvenhet och trohet samt underdånigast tackat drottningen för de förbättringar i kvinnans ställning, hvartill hon under sin regeringstid samtyckt, öfvergår adressen till en närmare öfversigt af dessa förbättringar. Härvid framhålles först de fördelaktiga ändringar i lagen om gift kvinnas eganderätt, genom hvilka den gifta kvinnan numera lika som den ogifta är myndig att själf råda öfver sin egendom. Vidare hafva universitets-examina med deraf beroende lärdomsgrader gjorts tillgängliga för kvinnan, hvarjämte tillstånd medgifvits henne att tjenstgöra som praktiserande läkare, hvilken senare rättighet varit af oberäknelig nytta för millioner hjälpbehövande kvinnor, särskildt i det indiska riket. Andra framsteg i lag och sed hafva gjorts, hvarigenom det kvinliga arbetet, sedan det undanträngts från hemslöjdens område genom maskinernas införande och fabriksväsendets utsträckning, funnit fördelaktig användning i nya riktningar.

Flerfaldiga gånger har drottningen gifvit sitt samtycke till mått och steg rörande landskommunernas styrelse, hvarigenom urgamla rättigheter för kvinnor att deltaga i val af dessa styrelser blifvit omsorgsfullt tillvaratagna samt utsträckta i samma mål som valrätten för män.

Vidare har stadgats, att skattbetalande kvinnor i England och Skotland ega rösträtt vid val äfven af städernas styrelsemän.

Författningarna rörande folkundervisningen hafva betingat flickor samma rätt till kunskap som gossar, hvarjämte rätt till erkänts kvinnor att utses både till väljare och till medlemmar af skolråd.

Ett annat lagförslag har sanktionerats, hvarigenom jordegande kvinnor på ön Man tilldelats alldeles samma rätt som männen att välja medlemmar af öns representanthus.

»Under Eders Majestäts regering», fortsätter adressen, »hafva tvänne reformer vidtagits af de förenade rikenas folkrepresentationer, genom hvilka valrätten till medlemmar af underhuset blifvit utsträckt från ett jämförelsevis ringa antal af befolkningen till massan af nationen. Men vid dessa reformers genomförande har principen af likställighet i valrätt mellan män och kvinnor, hvilken princip är regel inom alla andra områden af representativ styrelse inom det brittiska väldet, förnekats, och Eders Majestäts undersåtar af Eders Majestäts eget kön äro fortfarande beröfvade medborgarskapets rättigheter samt utstängda från det konstitutionela styrelsesättets företräden.

Inom konungahuset är rättigheten att utöfva politisk makt icke beroende af kön, och med glädje och tacksamhet hafva vi sett den grund-

sats erkänd, hvilken fått sitt uttryck i Eders Majestäts person, den nämligen, att en furstinna, som står i laglig tronföljd, icke kan förbigås eller anses såsom olämplig till sitt kall af den orsak att hon är qvinna, utan eger att uppstiga på tronen och utöfva full suverän myndighet.

Eders Majestäts lysande föredöme vid utöfningen af statens högsta politiska värf är et. ovederläggligt bevis derpå, att de mest högvigtiga politiska åligganden alldeles icke äro oförenliga med det husliga lifvets lycka eller den qvinliga karaktärens högsta värde.

Den ständiga anblicken af de husliga och politiska pligternas förening i Eders Majestäts person, har kraftigt bidragit att styrka öfvertygelsen om att folkets, likaväl som konungahusets qvinnor böra dela männens rättigheter och pligter inom de klasser de tillhöra.

Vi bedja, att Eders Majestät ännu länge måtte förunnas att regera med framgång och lycka öfver det stora väldet, som lyder under Eders Majestäts spira, och att, i alla angelägenheter hörande till denna upphöjda ställning, Eders Majestät måtte understödjas och uppmuntras af öfvertygelsen om sitt folks kärlek och lojalitet.»

Adressen är undertecknad af ledarne för tretton grenar af föreningen för qvinnans politiska rösträtt. Underskrifterna upptaga 51 namn, 14 manliga och 37 qvinliga. Bland de senare märkas Lydia E. Becker och Millicent Garret Fawcett.

Qvinnokongressen i Augsburg.

Den allmänna tyska qvinnoföreningens kongress har under slutet af september hållits i Augsburg. Följande fyra punkter voro uppställda till diskussion: 1. om beredande af större möjligheter för qvinnan att skaffa sig sin utkomst; 2. om tillträde för qvinnor till universiteten; 3. om qvinnans likställighet med mannen i medborgerligt afseende och 4. om en bättre uppfostran i det husliga.

Föredrag höllos af fr. L. Langerhanns, Friedrichroda, om qvinnornas likgiltighet för qvinnosaken; af fr. B. v. d. Lage om några hufvudprinciper för den qvinliga uppfostran; af fru Loeper-Houselte, utgifvarinna af tidskriften Die Lehrerin, om samverkan mellan mödrar och lärarinnor; af fru Aug. Schmidt om föredrag för arbeterskor i ändamål att åvägbringa umgänge mellan qvinnor af de högre och lägre klasserna.

Å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå hafva under juli månad anmält sig:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 11, lektioner 1, renskrifning och kontorsgöromål 4, föreläserska 1, översättning 1, gymnast 1 = 19.

Arbetsökande: lärarinnor 23, lektionsgifvare 6, värdinnor och biträden i hem 4, kontorister 5 = 38.

Under augusti månad hafva anmält sig:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 15, värdinna, sällskap och biträden i hem 4, föreläserska 1, plats i affär 1 = 21.

Arbetsökande: lärarinnor 28, lektionsgifvare 9, värdinnor och biträden i hem 5, kontors- och skrifbiträden 6 = 48.

Under september månad hafva anmält sig:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 18, lektioner 20, kontorsbiträden 1, värdinnor och biträden i hem 3 = 42.

Arbetsökande: lärarinnor 22, lektionsgifvare 32, kontors- och skrifbiträden 6, värdinnor och biträden i hem 10 = 70.

Periodisk litteratur, som kommit Dagny tillhanda.

Nordisk tidskrift, Framåt, Ny svensk tidskrift, Svenska Landsmålen, Förr och Nu, Hemvännen, Eira, Helsovännen, Svensk läraretidning, Sveriges ungdom, Verdandi, Småskolevännen, Pedagogisk tidskrift, Året om, Svensk Musiktidning, Norden, Sedlighetsvännen, Slöjdundervisningsbladet, De värnlösas vän, Tidn. för trädgårdsodlare, Tidskrift för kristlig tro och bildning, Teologisk tidskrift, Ny-lænde, Kvinden og Samfundet, Finsk tidskrift, Tilskueren, Deutsche Haus-frauenzeitung, Neue Bahnen, Illustrirte Frauenzeitung, La Citoyenne, English Woman's review, The Woman's journal, Women's suffrage journal, Donna e Lavoro. Läsning för hemmet, Tidskrift för folkundervisningen, Läsning för folket, Die Illustrirte Zeit, Le journal du bien public.

Rättelser.

I Dagnys maj-juni häfte, artikeln Donationer till förmån för kvinnor, meddelas att år 1873 till Karolinska institutets lärarekollegium öfverlemnades en summa af 6,000 kr., att under namn af »Fröknarna H. och A. Hiertas stipendium» förvaltas. *Fonden gafs ej under detta namn, ehuru den sedermera erhållit detsamma.*

Längre ned samma art. står att styrelsen för L. J. Hiertas minne öfverlemnade en tilläggsomsumma till samma fond. *Denna summa öfverlemnades ej af sagda styrelse, utan af samma gifvare, som skänkt den försinämnda gåfvan, nämligen fröken H. Hierta och fru A. Retzius f. Hierta, hvilket härmed på begäran rättas.*

Anmälan.

Den stora och glädjande framgång **Dagny** rönt under första året af sin tillvaro manar att låta henne fortgå i samma riktning och efter samma program. **Dagny** skall således äfven under 1887 verka för *Fredrika-Bremer-Förbundets* ändamål, en sund och lugn utveckling af arbetet på kvinnans höjande, och vill hon derjämte söka afvärja eller varna för de missriktningar, som hota att föra kvinnofrågan på villospår.

Dagny vill äfven meddela literära uppsatser, kortare berättelser m. m. samt bereda rum för korrespondens hennes läsare emellan, der olika åsikter i frågor, som tillhöra förbundets område, kunna uttalas.

Dagny utkommer med 1 à 2 tryckark för hvarje månad och skall tills vidare utgifvas under ledning af **S. L.—d Adlersparre** med bidrag af för saken intresserade personer, bland hvilka här må särskildt nämnas: *Victoria Benedictson* (sign. *Ernst Ahlgren*), *Ellen Fries*, filosofie doktor, *Anna Sandström* (sign. *Uffe*), *Ernst Beckman*, literatör, *Hans Hildebrand*, riksantikvarie, *Seved Ribbing*, e. o. professor, m. fl.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet kr. 2,50.

För icke medlemmar » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

"Nutidens sædelige Lighedskrav",

fröken *Elisabeth Grundtvigs* föredrag till bekämpande af moderna författares yrkande, att kvinnan måtte intaga samma ståndpunkt som flertalet män i förhållande till det häfdvunna sedlighetskrafvet, utdelas gratis af friherrinnan *S. Adlersparre* f. *Leijonhufvud* i hennes hem, 11 Fjällgatan samt tillhandahålles à 20 öre i hrr *Samson & Wallins* bokhandel.